

Üniversitelerdeki FETÖ Yapılanması: Türk Üniversitelerinden İhraç Edilen Akademisyenler Üzerine Bir Araştırma

Fetullahist Terror Organization in the Universities:
A Study on the Academics Dismissed from
Turkish Universities

Strategic Public Management Journal
Volume 3, Issue 5, pp. 1-30
May 2017
DOI: 10.25069/spmj.289086
Received: 31 January 2017
Accepted: 2 April 2017
© The Author(s) 2017
For reprints and permissions:
<http://dergipark.gov.tr/spmj>

Hamza ATEŞ¹

Aydın AKPINAR²

Öz

Bir hizmet hareketi olarak başlayan Gülen cemaati önce paralel devlet yapılanmasına bürünmüş ardından 2010'ların başından itibaren de terör örgütü haline gelmiştir. Bu örgüt, 15 Temmuz 2016 gecesi Türkiye tarihindeki en korkunç ve kanlı darbe girişimlerinden birisine liderlik etmiştir. Ancak, Türk halkı bu darbe girişimini örnek bir direnişle bertaraf etmiştir.

15 Temmuz gecesi yapılan bu darbe girişiminin yaklaşık yarım asırlık bir hazırlık süreci bulunmaktadır. Bu hazırlık sürecinde örgüt devletin mülkiye, askeriye ve yargı gibi stratejik kurumlarında kadrolaşmış, önemli makamlarda önemli rakamlarla yer bulmuşlardır. Bu terör örgütünün kadrolaştığı alanlardan biri de örgütün kuruluş ve gelişme aşamalarında oldukça önem verdiği eğitimidir. FETÖ/PDY, yüksek öğretim kurumlarında örgütlenmeyi stratejik bir öncelik olarak değerlendirmiş ve elindeki tüm imkanlarla hem devlet hem de vakıf üniversitelerinde hızla örgütlenmiştir.

Bu makalenin amacı Fetullahçı Terör Örgütü'nün akademide ne durumda olduğunu ortaya koymaktır. 667, 672, 675, 677 ve 679 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler ile ihraç edilen akademisyenlerin ve buldukları üniversitelerin analizi yapılarak Fetullahçı Terör Örgütü'nün akademide nasıl bir gelişim kaydettiği, hangi bilim alanlarına önem verdiği ve örgütte bulunan akademisyenlerin ve yapılandıkları üniversitelerin profillerini ortaya koymaya çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gülen Cemaati, Paralel Devlet Yapılanması, Fetullahçı Terör Örgütü, Akademi, Türkiye.

Abstract

The Gülen community, which started as a service movement, first became a parallel state structure and then was converted into a terrorist organization from the beginning of 2010. This organization led one of the most horrific and bloody coup attempts in Turkey on July 15, 2016. However, the Turkish people have overcome this coup attempt with an exemplary resistance.

This coup attempt, which took place on July 15th, has about half a century of preparation. In this preparation process, the organization has been staffed in strategic institutions such as the state, military and judiciary, and

¹ Prof. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, hamza.ates@medeniyet.edu.tr

² Arş. Gör., Marmara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Yerel Yönetimler Bölümü, aydin.akpinar@marmara.edu.tr

they have found important positions in important institutions. One of the areas where this terrorist organization is staffed is the education sector that the organization attaches great importance since its establishment and development stages. the Fetullahist Terrorist Organization (FETO) had considered organizing in higher education institutions and filling both the state and the foundation universities with FETO sympathizers as a strategic priority.

The purpose of this article is to reveal the situation of the Fetullahist Terrorist Organization in the academy. By analyzing the academicians who have been dismissed from public service through Decrees of Laws No. 667, 672, 675, 677 and 679 and their universities, the article aims to reveal how FETO, previously Gulen Movement, made progress in Turkish Academia, which scientific areas it attaches importance to as well as the profile of the academicians in the organization in terms of their respective universities.

Key words: *Gulen Community, Parallel State Structuring, Fetullahist Terror Organization, Academy, Turkey.*

GİRİŞ

15 Temmuz beraberinde acı hatıralar bırakarak Türk siyasi ve demokrasi tarihine altın harflerle yazılan bir tarih olmuştur. Bu tarihte 240 şehit, kendi halkı üzerine ateş açan ordu manzaraları, halkın iradesini yok sayan ve din istismarı yapan bir örgüte rağmen Türk halkı tüm dünyada hayranlık uyandıran bir mücadele vermiş ve egemenliğin kayıtsız şartsız halkın olduğunu göstermiştir.

Bu darbe girişimi, bir gecede planlanan bir operasyon değildir, yaklaşık 50 yıllık bir hazırlık süreci içermektedir. Kuruluşundan itibaren eğitime ve eğitim kurumlarına oldukça önem veren örgüt, verdiği bu önemin karşılığını, eğitilmiş insan ve mali kaynaklar oluşturarak almıştır. Eğitilmiş insanlar ve mali kaynak beraberinde örgütün mülkiye, yargı, akademi, tıbbiye ve Gülen'in deyimiyle hayati bir öneme sahip askeriye gibi devletin stratejik kurumlarda yapılanmasını sağlamıştır. Bu yapılanma ile devlet içerisinde, özellikle askeriyede, güçlü bir örgütlenmeye ve operasyon yapabilme yetkinliğine ulaştığı 15 Temmuz gecesi ortaya çıkmıştır.

Literatüre ve uygulamaya bakıldığında FETÖ'nün böylesi bir yetkinliğe ulaşmasının temelleri, oluşturduğu ve yapılandığı eğitim alanında ve kurumlarında atılmıştır. Bu noktada Türkiye'deki eğitim kurumları üzerinde FETÖ odaklı yapılan iyi bir analiz, FETÖ'nün örgüt yapısı, örgütteki kişi profilleri ve örgütün amacı hakkında birçok bilgi edinilmesinde oldukça yardımcı olacaktır.

Bu çalışmanın amacı, eğitim alanında stratejik bir öneme sahip olan Yüksek Öğretim Kurumlarında, FETÖ yapılanmasının ne düzeyde olduğunu analiz etmektir. Bu çalışma ile 667, 672, 675, 677 ve 679 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler ile ihraç edilen akademisyenleri analiz ederek örgütün üniversitelerdeki yapılanması, hangi birimlerde, bölümlerde ve anabilim dallarında yoğunlaştığını tespit ederek örgüte bağlı akademisyenlerin profilleri üzerinden örgütün organizasyon ve hedeflerine yönelik tespitlerde bulunmaya çalışılmaktadır.

Bu çalışma, yazılmaya başlandığı Ağustos 2016 tarihinden bugüne kadar yayınlanan Kanun Hükmünde Kararnameler ile birlikte 3 defa güncellenmiştir. Bu güncellemeler ardından yukarıda belirtilen KHK'ların beraberinde 330 akademisyenin daha ihraç edildiği 686 sayılı ve 484 akademisyenin ihraç edildiği 689 sayılı iki KHK daha yayınlanmıştır. Ancak bu KHK'larda şöyle bir durum mevcuttur. "Barış için Akademisyenler" veya "Bu Suça Ortak Olmayacağız" adı altında yayımlanan bildiri altına imza atan akademisyenler mevcuttur. Örneğin 686 sayılı KHK'da ihraç edilen 330 akademisyenin 147'si bu KHK listesinde bulunmaktadır (Bu durum, toplamda ihraç edilen akademisyenler arasında 249'dur). Yaklaşık 4500 ihraç edilen akademisyenin içerisinde son 686 sayılı KHK ile 183 isim dahil edilmesi çalışmanın ortaya koyduğu sonuçlarda bir değişiklik

göstermediği tespit edildiğinden ve OHAL devam ederken yeni bir KHK yayınlanması durumuna karşı bahsi geçen bu son KHK'ya çalışma verilerinde yer verilmemiştir.

Çalışmanın ilk kısmında *örgüt, din, cemaat ve tarikat* kavramları incelenecek, ardından Türkiye ve tarihindeki dini gruplara değinilecektir. Çalışmanın devam eden kısmında Fetullahçı Terör Örgütü'nün lideri, kuruluşu, organizasyon yapısı, hangi kurumlarda nasıl yapılandığı ortaya konulmaya çalışılacaktır. Ardından bir cemaat yapılanmasında hangi gelişmeler üzerine bir “paralel devlet”e dönüştüğü ve darbe girişimine giden süreç ortaya konulacaktır. Darbe girişimi öncesi ve sonrası dönem gelişmeler aktarıldıktan sonra çalışmanın esas kısmını oluşturan 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında ihraç edilen akademisyen çeşitli açılardan veriler ve istatistikler halinde sunulacak, Fetullahçı Terör Örgütü'nün akademideki yapılanması üzerinden örgüte dair değerlendirmelerde bulunulacaktır.

1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) 15 Temmuz 2016 tarihinde akıllardan hiç çıkmayacak bir gece yaşatmıştır. Bu gece, Türkiye siyasal tarihinde, demokrasisinde ve milletin egemenliği noktasında bir mihenk taşı niteliğini kazanmıştır. Öyle ki, üst düzey ülke yöneticileri, medya ve kamuoyunda Türk tarihinde ve toplumunda önemli bir yere sahip olan “din”, “cemaat” ve “tarikat”, yine Türk tarihi ve toplumunun uzun süredir mustarip olduğu “terör örgütü” kavramları bir arada kullanılmaya başlanmıştır.

1.1. Örgüt Kavramı

Örgüt kavramı, literatürde sosyal bilimciler tarafından değişik şekillerde tanımlanmıştır. Parsons (1970), örgütü, bir takım özel amaçları gerçekleştirmek amacıyla bir araya gelmiş sosyal birimler olarak; Barnard (1994), ortak bir amacı başarmak için aksiyona katkıda bulunan gönüllü, birbirleriyle iletişim kurabilen iki veya daha fazla bireyin bilinçli olarak koordine edilmiş etkinliklerinin veya güçlerinin bir sistemi olarak; Schein (1970) ise örgütü, iş ve iş bölümü yapılarak, bir otorite ve sorumluluk hiyerarşisi içinde, ortak amaç ya da amacın gerçekleştirilmesi için bir araya gelen insanların, gerçekleştirdikleri faaliyetler olarak tanımlamaktadır.

Örgüt kavramı için genel bir tanım yapmak gerekirse, belli amaçlar doğrultusunda bir araya gelmiş insanların, karşılıklı iş birliği ve koordinasyon içinde ortak hedeflere yönelik çabalarından oluşan, kendine özgü bir kültürü olan gruplar olarak tanımlanabilmektedir (Güçlü, 2003:147; Ayaç, 2004:191).

Örgütler, açık-kapalı, biçimsel-biçimsel olmayan, resmi-resmi olmayan örgütler gibi çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir. Bu çalışmanın kapsamı gereği resmi olmayan (informal) örgüt kavramı üzerinde durulacaktır.

1.2. Din Kavramı

İnsanlık tarihinin başlangıcıyla beraber din, toplumlarda önemli bir yere sahip olmuş ve neredeyse her toplumsal olayda aktif bir rol oynamıştır. Bu noktada din olgusu hangi ölçekte olursa olsun toplumsal bir olay incelenirken değerlendirmelere dâhil edilmelidir. Ancak din kavramını kavramlaştırma ve tanımlama hususunda, yapılan hiçbir tanım, sınıflama ve kavramlaştırma, toplumlar değişik kültürel özelliklere sahip olduğu için din kavramını tam olarak açıklayabilecek güçte değildir (Yapıcı, 2002).

Türk Dil Kurumuna göre din, Tanrı'ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum, diyanet ve bu nitelikteki inançları kurallar, kurumlar, töreler ve semboller biçiminde toplayan, sağlayan düzen şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2016).

Amerikan sosyolog John Milton Yinger dini, bir halk grubunun onun vasıtasıyla beşer hayatının temel problemlerine çözümler aradığı bir inanç ve pratikler sistemi şeklinde tanımlamaktadır. Diğer önemli bir sosyolog olan Emile Durkheim dini, kutsal varlıkla ilgili her türlü ibadet ve inançlardan meydana gelen toplu bir sistem olarak tanımlamaktadır. Tolstoy ise dini, ahlaktan başlayıp aşka kadar uzanan bir dizi kavram etrafında insan ilişkilerini belirleyen ve betimleyen bir perspektif olarak tanımlamaktadır (Tolstoy, 2014; Yinger, 1970; Durkheim, 1923).

Din, yapılan tanımlarda da görüldüğü üzere toplumların bir parçası olma niteliğine sahiptir. Sahip olduğu bu nitelik ve din kavramının sistemi, toplumdaki kişiler arası ilişkiyi düzenleyen, toplumsal düzeni koruyan, kültürel dinamikleri etkileyen önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Dinin böyle önemli bir araç olmasının yanı sıra, ünlü Alman filozof Karl Marx'ın deyişiyle dinin insanları uyuşturan bir afyon olduğu şeklindeki görüşler de dinin sosyolojik ve psikolojik etkisinin önemini ortaya koymaktadır. Bu durum dinin sömürülecek bir kavram olduğunu, yanlış şekillerde yorumlayarak dini istismar eden ve din kisvesi altında tehlikeli radikal akımların kullanabileceği bir araç olarak da mevcudiyetini ortaya koyar. Bu da dine, kimi zaman bireyleri kutuplaştıran ve gruplaştıran bir unsur niteliği kazandırabilmektedir (Tatlılıoğlu, 2008).

Din ve örgüt kavramları üzerinde durduktan sonra *din* vasıtasıyla örgütlenmiş gruplara cemaatlere ve tarikatlara değinmekte fayda vardır.

1.3. Cemaat Kavramı

Cemaat kavramı -cemiyet kavramı ile beraber- ilk defa 1887 yılında “Cemaat ve Cemiyet” adlı eseriyle Ferdinand Tönnies tarafından kullanılmıştır. Tönnies cemaat kavramını, küçük veya büyük herhangi bir grubun mensuplarının her nerede olursa olsun bireysel menfaatlerden ziyade grubun menfaatlerine göre bir arada yaşaması olarak tanımlamaktadır. Yine Tönnies'e göre cemaat organik bir iradeye sahip bireylerin bir araya gelmesiyle oluşur. Bu birleşimde aynı kana sahip olmak ve dayanışma gibi dürtüler önemli bir yere sahiptir (Tönnies, 1988).

Din, bir taraftan topluluk içindeki kurumları derinden etkilemesi bakımından rol oynarken diğer taraftan da insanlar arasında dinî gruplar, tarikatlar, dinî kuruluşlar gibi bazı toplumsal ilişkilerin ortaya çıkmasında önemli rol oynar. Bunun yanı sıra din, bizzat kendine has bir takım sosyolojik tezahürler meydana gelmesinden dolayı bir toplum içinde aynı dinî paylaşıma veya bunun küçük bir kısmına da cemaat denilebilir. Din, bir dinî birliği ve cemaatleşmeyi de beraberinde getirebilir. Bu birlik veya cemaatteki topluluk din kardeşliği esasına dayandıkları için bu tür gruplarda manevî ve dinî bağ, tabii ve organik bağlardan daha güçlüdür (Tatlılıoğlu, 2008).

Din gibi toplumdaki güçlü bir olgu etrafında oluşturulmuş bir cemaat dini değerlerin üzerinde farklı amaçlar ve hedefler edinebilir. Bu noktada asıl gayesi din ve takvada üstün olan tarikatlar ile cemaatler arasındaki farkı belirtmekte fayda vardır.

Öncelikle tarikatların başında silsilesi ve icazetnamesi olan bir şeyh bulunur. Cemaatlerin başında ise sadece dinî bir lider bulunur. Tarikatlarda bazı eğitim usulleri vasıtasıyla müridin belli manevî mertebelere ulaşması esastır. Cemaatlerde ise böyle manevî mertebeler yoktur. Kişi, cemaat içindeki hizmeti nispetinde cemaatte ön plana çıkar, yükselir. Tarikatlarda ast-üst ilişkisi ve mertebe farkı bulunmaz iken cemaatlerde böyle durumlara pek rastlanmaz. Bir dinî grubun başında tasavvufî icazetnamesi olan bir şeyh yoksa o grup tarikat değil, cemaattir. Özetle, bir dinî grubun tarikat ya da cemaat olarak nitelendirilmesi o grubun “kurumsallaşması” ile doğrudan ilişkilidir (Tosun, 2014).

2. DİNİ HAREKETLER VE TÜRKİYE

Cemaat kavramı, literatüre girmeden önce de varlığından söz edebileceğimiz bir olgudur. Cemaat kavramının bu köklü geçmişi Türkiye tarihi incelenirken doğal olarak sıklıkla karşımıza çıkabilmektedir. Muhafazakâr bir kültüre sahip ve İslam dinini benimsemiş Anadolu topraklarında cemaatler öteden beri var olmuştur. Bunun sonucu olarak Osmanlı İmparatorluğu'nda da belirli bir yer edinmişlerdi ancak Osmanlı döneminde cemaatler, resmi iradenin nüfuz edemediği alanlarda teşekkül etmişti. Osmanlı'nın, kendi topraklarındaki insanları belirli bir ideolojik form içinde yeniden inşa edip, yeniden var etmek gibi bir kaygısı olmamıştır.

Osmanlı Devleti fetih ülküsü üzerine kurulmuş bir imparatorluktu. Dolayısıyla İstanbul dışında yaşayan insanların nasıl yaşadığı ve nasıl yaşaması gerektiğini düzenlemek imparatorluğun ana hedefleri arasında yer almıyordu. Bundan dolayı, imparatorluğun veya saltanatın birebir muhatap olduğu alanlar dışındaki pek çok hizmeti, başta eğitim, cemaat ya da tarikat diyeceğimiz oluşumlar yürütmekteydi. Bütçesi tarikatlardan sağlanan hemen her sosyal alanda bir vakıf bulunmaktaydı. Bu tarikat ve cemaatlerin hiçbir siyasi kaygısı olmaksızın ahlaklı, dinini bilen, dünyevi hayatını sürdürecekt kadar ilim ve irfan bilgisine sahip birer birey yetiştirmek amacına sahipti (Anık, 2015).

Şiiler, ilk İslam cemaatleri içindeki en belirli muhalif gruptu. Şiiliğin karizmatik liderliğe ve toplumun aşağı katmanlarındaki azınlık grupların korunmasına eğilimi vardı. Dolayısıyla Şii Müslümanlık, Osmanlı İmparatorluğu içinde merkeze yabancılaşmış Türkmen aşiretleri ve onlarla iyi ilişkiler içinde bulunan insanlara cazip geldi. Osmanlılar Safevilerden, Orta Doğu'daki üstünlük rekabetinden çekindikleri için Şiiler, imparatorluk içinde düşmanla işbirliği içinde bulunan bir dini beşinci kol olarak telakki edilmeye başlandı. Osmanlıların bu ve benzeri tipteki tehditlere karşı uzun vadeli çözümü, dini müesseseyi devlet kontrolüne almak şeklinde oldu. Yavuz Sultan Selim'in (1512-20) hilafet müessesesini ele geçirmesiyle birlikte, Osmanlı padişahları, Peygamberden sonra gelen halifelerin haiz olduğu kutsallık sıfatını kazanmış oldular. Yavuz'un halefleri ulemayı halkın gözünden uzak tutabilmek için pek çok strateji denediler; dini eğitim müesseseleri üzerinde devlet kontrolü oluşturdular; taşrada "*Justices of the peace*" adlı bir sistem kurdular ve bunları merkezden tayin edilen ulema ile doldurdular; fakat taşranın mali yönetimini bundan ayrı tuttular. Her ne kadar devletin hukuku Kuran hukuku, yani şeriat idiye de Padişahlar geniş ölçüde dünyevi düzenlemeler yaptılar ve bunları Kanunname adıyla bir araya getirdiler (Mardin, 1977).

Böylece Yavuz'dan sonra, yani dini erk ile siyasi erkin tek elde toplanmasından sonra, siyasi icraatları meşrulaştırmak amacıyla dini açıklamalara ihtiyaç duyulmuştur ve bir bakıma din, siyasetin emrine amade hale gelmiştir (Anık, 2015).

19. yüzyılda Müceddidi Nakşibendiliğin önemli bir gelişmesiyle karşılaşırız. Şeyh Halid (1776-1827), bu akımı Halep'te ve İstanbul'da yaymayı başarmış, ancak geniş etkisi Türkiye'nin bugünkü Doğu vilayetleriyle sınırlı kalmıştır. Kafkasya'da Rus emperyalizmine karşı koyan Şeyh Şamil de bir Müceddidi Nakşibendî'ydî. Böylece, Nakşibendiliğin bir Müslüman *aktivizminin* öncülüğünü yaptığını söyleyebiliriz (Mardin, 1977).

İlk defa, Osmanlı'nın son dönemlerinde, siyasi iradeye karşı muhalif bir biçimde oluşmuş cemaat, Yeniçeriler arasında da yaygın olan bir tür *Bektaşiliktir*. İktidarın emrine amade kılamayacağı dini oluşumlar, iktidarın en fazla nüfuz ettiği alanların içinde, yani Yeniçeri ocaklarının içinde teşekkül etmiştir. İşte bu noktada, siyasi iradenin emrinde olan dini grupların varlığından ve siyasi iradenin emrine amade gibi görünüp ancak gizli muhalefet eden dini gruplardan söz edebiliriz (Anık, 2015). Sultan II. Mahmud bu dini grubun teşkil ettiği tehlikenin farkına varmış ve 19. yüzyılın ilk çeyreğinde Bektaşî tarikatını dağıtmış ve tarikat mensuplarını gayet şiddetli bir şekilde takip ettirmiştir (Mardin, 1956).

Cemaatler, Osmanlı'nın yıkılma devrinde oldukça amaçlardan sapmıştır. Buna bağlı olarak da Cumhuriyet kurulduğunda ilk iş olarak milli iradenin dini telkinler altında kalması risk teşkil edebilir endişesiyle tekke ve zaviyeler kapatılmıştır. Ancak şunu da belirtmekte fayda vardır ki, Kurtuluş Savaşına çok ciddi katkıları olan dini cemaatler de vardır. Milli istibdat dönemi denilen İnönü döneminde, siyasi iradenin dini cemaatlere karşı tutumu daha sert bir halde devam etmiştir. Milli istibdat döneminde cemaatler neredeyse devletin en büyük düşmanı olarak tasavvur edildi (Anık, 2015).

Cumhuriyet yıllarında Şeyh Sait isyanı ve Menemen Olayı, Nakşibendîleri Cumhuriyet'in tam karşısında görülen güçler arasına soktu. Ancak, dini bir örgütlenme ve bir dinsel fikir kaynağı olarak, Nakşibendî tarikatının Halidi kolu etkinliğini sürdürdü. Nakşibendîliğin diğer kolu ise önderliğini Silistre 1888 doğumlu Süleyman Hilmi Tunahan yaptığı daha sonra Kemal Kaçar'a geçen "Süleymancılar" koludur. Bu kolun özelliği, devlet denetiminde İmam Hatip Okullarında yapılan din eğitimini "meşru" saymamış olmasında toplanır. Nakşibendîliğin bir diğer kolu, Şeyh Abdülhakim Arvasi yoluyla etkinliğini sürdürmüştür. Arvasi'nin ardından gelen Hüseyin Hilmi Işık ve *Işıkçılar*, İslam'da "reformcu" olarak gözüken akımlara karşı koymaları açısından ilginç bir karakter göstermektedirler (Mardin, 1977).

Nakşibendîlerin yanı sıra *Nurculuk* hareketinin varlığından da söz etmek gerekir. Önderi Said Nursi, tarımsal bir alanda yaşayan ve gerek Cumhuriyet'in laikliğine gerek yeni açılan dünyaya katılmakta zorluk çeken bir toplum kesitinde etkili olmuştur. Bediüzzaman bu kişilere İslam üzerine kurulu, fakat içinde tasavvuf ilkelerinin izleri görülen bir "Kuran'a dönüş" sunmuş, zamanla etkisi şehirlere de yayılmıştır (Mardin, 1977). Bununla birlikte Said Nursi, Nur Cemaati'ni, siyasetin içine sokmamak için çok ısrarlı bir tavır sergilemiştir. Bu yüzden Nur Cemaati'nin bazı kolları daha sonraları, şu veya bu biçimde herhangi bir siyasi parti ile rahat irtibat kurabilmiştir (Anık, 2015).

3. FETULLAHÇI TERÖR ÖRGÜTÜ (FETÖ) / PARALEL DEVLET YAPILANMASI

26 Mayıs 2016 tarihinde gerçekleştirilen Milli Güvenlik Kurulu'nda (MGK) Gülen Cemaati, ilk defa Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) / Paralel Devlet Yapılanması (PDY) adı altında bir terör örgütü olarak nitelendirilmiştir.

3.1. Fetullah Gülen

1938 yılında Erzurum'un Pasinler ilçesinde doğan Fetullah Gülen ilkokul eğitimini Erzurum'da ve daha sonraki medrese eğitimini Erzurum ve Edirne'de tamamlamıştır. 1960 yılında Said Nursi'nin ölümüyle beraber Nur Cemaati yeni bir önder benimsememiş, cemaatin talebeleri Yeni Asya Grubunu kurmuş Fetullah Gülen de bu Yeni Asya grubunun ilk temsilcilerinden biri olmuştur. 1959 yılında imam olarak göreve başlayan Fetullah Gülen çoğunlukla Ege Bölgesi'nde olmak üzere birçok ilde imam ve vaizlik yapmıştır.

1970'li yılların başlarında vaiz olarak görev yaptığı İzmir'in Bornova semtinde verdiği vaazlarıyla ünlenmeye başlamıştır. O dönemlerde gür sesiyle, büyük bir coşkuyla verdiği vaazlar büyük kalabalıklar tarafından dinlenmiş hatta bu vaazlar kaset haline getirilerek daha geniş kitlelere ulaşmasına neden olmuştur. Zamanla çevresi genişleyen Fetullah Gülen, bazı iş adamlarının da kendisine geniş destek vermesinden cesaret alarak 1970'li yılların ortasında Yeni Asya grubundan ayrılmıştır (Zaimoğlu, 2016: 43). Gülen, 1971'de tutuklanıp dört ay kadar hapiste kalmıştır. Bu döneme kadar grup dini bir cemaat görüntüsü ile faaliyetlerini sürdürmüş, haptisten çıktıktan sonra özellikle eğitim kurumları ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla kurumsal örgütlenme çalışmaları başlamıştır (Miş vd., 2016: 11).

Ünlenmeye başlaması ardından yaklaşık 30 yıl boyunca cemaat içi ve dışı yapılanmalarını devam ettiren Gülen, 28 Şubat dönemine ait demeçleri ardından tutuklanma ihtimaline karşı “sağlık sorunları” nedeniyle Amerika Birleşik Devletleri’ne gitmiş ve hala dönmemiştir.

3.2. Cemaatin Kuruluşu

Bu tarihten sonra Fetullah Gülen ekonomi, siyaset, medya gibi birçok alanda hatırı sayılan isimlerle birlikte hareket etmeye başlamıştır. Dönemin konjonktürüne göre siyasi partilerle temas halinde olmuş ama asla aktif olarak siyasete dâhil olmamıştır. Cemaatin ilk dönemi olarak adlandırılan bu dönemde özellikle iç yapılanmaya özen gösterilmiştir. Cemaat, ilk dönemlerinde siyasetten daha önce kendi grup varlığını oluşturmak, pekiştirmek, güçlendirmek gibi misyonlar edinmiştir. Bu amaçla çevresinde vakıflar kurdurmuş, dergiler çıkarttırmış, daha sonra cemaatin en önemli insan kaynağını oluşturan öğrenim çağındaki gençlere yönelik özel dershaneler açtırmıştır. Bu dönemde vermiş olduğu vaazlar, yazdığı yazılar ve gençlere yönelik dersler örgütlenmeyi pekiştirmiştir. Hitabet gücü oldukça iyi olan Gülen, kendisinin hareket olarak tanımladığı cemaatin yapılanmasını bizzat kendisi yönetmiştir (Çakır, 1990).

Gülen Cemaati’nin Türkiye’de dersane eğitiminin ilk örneklerini oluşturan eğitim kurumlarını oluşturması, bu kurumlarda eğitim alan ortaokul ve lise çağlarındaki gençlerin, ileriki yıllarda devlet kurumlarında çeşitli pozisyonlara gelecek kişiler olması cemaatin yapılanmasında önemli bir etken olarak görülmektedir. Bu kurumlarda formel eğitimin yanı sıra dinî, ahlaki, toplumsal yaşam hakkında da eğitim verilmekteydi. Kullanmış olduğu “Altın nesil”, “hizmet hareketi”, “adanmışlık ruhu” gibi kelimeler özenle seçilmiş, söylemlerinde kullandığı kelimeler genellikle dinî öğeler barındırmaktaydı (Zaimoğlu, 2016; Yavuz ve Elposito, 2003).

Cemaat, kendi iç yapılanmasını tamamlamasının ardından eğitime ve eğitim kurumları oluşturmaya ağırlık vermiştir. 1980’li yıllar itibariyle eğitime yapılan yatırımlar meyvelerini vermeye başlamış, bu kurumlarda öğrenim gören öğrenciler belirli makam ve görevlere gelmiştir. Polis Akademisi, askeri okullar ve idari bilimler yüksekokullarında eğitimini tamamlayan bu öğrencilerin Fetullah Gülen’le hiyerarşik bir düzen içerisinde görüştükleri ve Gülen’in direktifleri doğrultusunda hareket ettikleri iddia edilmektedir. Yine bu dönem, cemaatin devlet kurumları içerisinde yapılanmaya başladığı dönem olarak kabul edilmektedir (Yanardağ, 2006).

Cemaatin iç örgütlenmesini tamamlaması ve giderek devlet kadrolarında artan etkisinin ardından ekonomik ve toplumsal örgütlenmeye gidilmiştir. 1980 darbesi ve Turgut Özal ile ekonomideki gelişmeler, cemaatin faaliyetlerini duraksatmış olsa da siyasetteki ve ekonomideki gelişmelere uygun olarak yapılanmaya devam edilmiştir. Örgütlenme eğitimin yanı sıra medyada, sivil toplum kuruluşlarında ve ekonomik alanlarda faaliyetlerini geliştirmiştir (Zaimoğlu, 2016: 44-45).

3.3. Stratejik Kurumlardaki Örgütlenme

Gülen Cemaati uzun yıllar yapılanması sonucu hiyerarşik bir sistem oluşturmayı başarmıştır. Bu sistem içerisinde bir ast-üst ilişkisi ve yukarıda aşağıya doğru emir komuta zincirinin varlığı istihbarat raporlarında ve konu ile ilgili çalışmalarda bulunmaktadır (Şener, 2012). Cemaat içindeki bu yapılaşma devlet kurumlarındaki buldukları kadrolara da yansımış durumdadır. Cemaatin üst yapılanması, birçok devlet kurumunun üstü sayılabilecek emniyet, TSK, yargı gibi alanlardaki cemaat mensubu üst düzey görevlilerle temas halindedir. (Yanardağ, 2006).

“Ergenekon Belgelerinde Fetullah Gülen ve Cemaat” adlı çalışmasında Nedim Şener (2012) Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Müdürlükleri tarafından tutulan raporlardan faydalanarak oluşturduğu eserinde Gülen cemaatinin uzun vadeli planlarına dair çarpıcı tespitlerde bulunmuştur. Fetullah Gülen, İslamcı ideolojik bir

yaklaşım, bulunduğu legal durumu muhafaza ederek sahip olduğu etkin mali güçle; i) Bünyesinde bulunan vakıf, okul ve dershaneleri kullanarak eğitilmiş gençlerden oluşan bir taban oluşturmak, ii) Devletin bütün kadrolarında, bütün bürokraside, MEB’de ve Emniyet Teşkilatı’nda kadrolaşmak, iii) Yurtdışında, Türkiye’de kurulacak siyasal İslam’a uluslararası alanda sempatiyle bakacak bir gençlik oluşturmak... cemaatin hedeflerini açıkça ortaya koymaktadır (Zaimoğlu akt. Şener, 2012).

Jandarma Genel Komutanlığı, Gülen’in nihai bir amacı olduğu ve stratejisini bu amaca göre kurduğunu rapor etmiştir. Buna rapora göre Gülen Cemaati’nin amaçları şöyledir:

- Fetullah Gülen ilk etapta devlete karşı savaş vererek hedeflerine ilerlemenin yıpratıcı olduğunu teşhis etmiş, bu nedenle kurulu sistemi yıkmaktansa bu sisteme yani devlet modeline göre uygun bir örgütlenme ile devlete alternatif bir sistem kurmayı hedeflemiştir. Bu nedenlere tüm devlet organ ve kurumlarında, yerel yönetimde ve sivil sektörde örgütlenmeyi amaçlamıştır.
- İleride devlet yönetimini kontrol altına alabilmek maksadıyla, kısa vadede tüm kadrolara mensuplarının getirilmesi veya bu kadroları işgal edenlerin kendilerine bağlanmasını hedeflemektedir. Uzun vadede ise, tam bir kontrol sağlayabilmek amacıyla eğitim sektöründe yoğun bir faaliyet göstererek teşkilatlanma ve kadrolaşmayı yaygınlaştırmayı hedeflemektedir.
- İlimli, modern ve Türkçü bir imajla siyasi partiler içerisinde hatta Atatürkçü ve laik kesim içinde de destekçilerini arttırma düşüncesindedir. Böylelikle TBMM’de yandaşlarının mutlak çoğunluğu elde etmesini sağlarken, arzuladığı siyasi yönetim şekline geçişi hedeflemektedir.
- Gülen Cemaati, politikacıları, bürokratları, sanayi ve ticaret sektöründe her seviyeden iş adamlarını cemaate kazandırma gayreti içerisinde (Zaimoğlu akt. Senem, 2011: 124).

Necip Hablemitoğlu (2015) da Gülen cemaatinin devlet içerisinde kadrolaştığı görüşüne “Köstebek” adlı eserinde yer vermiştir. Hablemitoğlu, cemaatin yatay ve dikey bir hiyerarşiye sahip olduğunu, faaliyetlerinde gizliliğin önemli olduğunu ve özellikle Emniyet ve TSK’da ciddi yapılanmalara gidildiğini çalışmasında belirtmiştir.

Görüldüğü üzere Gülen cemaati hedeflerine ulaşmak adına önemli bir yere sahip olan başta eğitim olmak üzere yönetim, askeriye ve yargıya oldukça önem vermiştir. Gülen’in 19 Haziran 1999 yılında yapmış olduğu konuşması bu kurumlara verdiği önemi açıkça ortaya koymaktadır (Bayer, 2016):

“Arkadaşlarımızın mevcudiyeti, İslam’ın geleceği adına bu işin garantisidir yani. Bu açıdan Adliye’de, Mülkiye’de veya başka bir hayati müessese de (Gülen hayati müessese ile TSK’yı kastediyor) bizim arkadaşlarımızın mevcudiyeti, öyle ferdi mecburiyetler şeklinde ele alınıp öyle değerlendirilmemelidir. Yani bunlar gelecek adına bizim o ünitelerde garantimizdir. İstikbale yürümek için sistemin püf noktalarını keşfedin. Hâlâ bu sistem devam ediyor. Bu sistem içinde arkadaşlarımız istikbale yürüyeceklerdir. Öyleyse o sistemin püf noktalarını bilmeleri lazım, keşfetmeleri lazım. Aşmaları lazım. Bu da meselenin diğer bir yanındır.

... İster mülkiyede çalışan arkadaşlarımız olsun ister adliyede çalışan arkadaşlarımız olsun herkes için söz konusudur bu.”

3.4. Hizmet Hareketinden Paralel Devlete

Gülen cemaati uzun yıllar boyunca genişleyen faaliyetlerine rağmen bugüne kadar siyasi bir parti kurmadı ve siyasi çalışmayı tercih etmedi. Aksine ordu, polis ve yargı gibi devletin kurumlarına nüfuz etmeye çalışarak siyasette sağ yelpazedeki Doğru Yol Partisi, Anavatan Partisi ve Demokratik Sol Parti gibi belirli partiler veya adaylara destek vermekle yetinmiş, merhum Necmettin Erbakan ile de pek uyum içinde olmamıştır (Hac, 2013).

2002 yılında Adalet ve Kalkınma Partisi'nin elde ettiği başarısı partinin tek başına hükümet kurmasını sağlamıştır. Gülen cemaati bu dönemden itibaren AK Parti ile yakın ilişkiler içerisinde olmuş, Ergenekon ve Balyoz davaları ile siyasi yakınlaşmayı, Türkçe Olimpiyatları, yürütülen yardım faaliyetleri ve medyadaki etkinliği ile sosyal yakınlaşmayı sağlamıştır. Bu dönemde cemaat, kamuoyunda neredeyse herkes tarafından bilinen bir hareket olarak faaliyetlerine ağırlık vermiştir.

Gülen cemaati ile AK Parti hükümeti arasındaki yakın ilişkilere rağmen net bir güven ortamı olmamasının yanı sıra ilk önemli ayrışma 7 Şubat 2012 tarihinde meydana gelmiştir. KCK soruşturmaları kapsamında MİT Müsteşarı Hakan Fidan ve eski Müsteşar Emre Taner ve Yardımcısı Afet Güneş savcı Sadrettin Sarıkaya tarafından şüpheli sıfatı ile ifadeye çağırılmıştır. Fidan bu çağrıya uymamış, ifade vermeye gitmemiştir. Bu olay ardından MİT ve MİT Müsteşarları ile ilgili kanun değişiklikleri yapılmış, KCK soruşturması ise Sadrettin Sarıkaya'dan alınmıştır. Kanun değişiklikleri bir krizi engellemiş ancak AK Parti hükümeti ile cemaat arasındaki çizgiler belirleme başlamıştır (Habertürk, 2012a; 2012b).

Bu kriz ardından dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından bizzat dile getirilen dersane açıklaması AK Parti ile cemaat arasındaki ittifakı resmen sonlandırmıştı. Dershanelerin kapatılması kararı, kuruluşunda eğitimin ve eğitim kurumlarının önemli bir yeri olan Gülen cemaati için hem yeni öğrenci yetiştirilmesi açısından hem de ekonomik gelirlerinin kesilmesi açısından bir darbe niteliğindedir.

17-25 Aralık 2013 tarihinde yaşanan gelişmeler Gülen cemaatinin artık bir Paralel Yapı olduğunu göstermiştir. 17 Aralık 2013 tarihinde Cumhuriyet Savcısı Celal Kara 61. Hükümetin kabine üyesi dört bakan, üç bakan çocuğu, aralarında iş adamları, bürokratlar, banka müdürü ve çeşitli kamu görevlileri hakkında rüşvet, görevi kötüye kullanma, ihaleye fesat karıştırma ve kaçakçılık suçlarını işledikleri iddiası ile soruşturma başlatmıştır. Hükümet tarafından bu süre içerisinde önlemler alınmaya çalışılırken 25 Aralık soruşturması başlamıştır. Savcı Muammer Akkaş, yolsuzluk ve rüşvet iddiasıyla başlattığı soruşturma kapsamında Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın oğlu Necmettin Bilal Erdoğan'ı şüpheli sıfatıyla ifadeye çağırarak üzere bir belge hazırlamış ancak Emniyet Müdürlüğü tarafından gözaltı ve arama talimatı, gerekçe ve delillerinin yetersizliği nedeniyle geri çevrilmiştir (Zaimoğlu, 2016:54 akt. <http://www.internethaber.com>).

17-25 Aralık operasyonları emniyet ve yargı işbirliğinde gerçekleştirilen küçük ama etkisi büyük bir darbe girişimi olarak nitelendirilebilir. Bu operasyonlarla birlikte Gülen cemaatinin devlet kurumları içerisinde ne ölçüde örgütlendiği, yaklaşık yarım asırdır süren yapılanmanın siyasi iktidara sahip olma niyetinde olduğu ortaya çıkmıştır. Ergenekon ve Balyoz davalarının ve 17-25 Aralık operasyonlarının aynı savcılar tarafından gerçekleştirilmesi de bunu kanıtlar niteliktedir.

4. ÖNCESİ VE SONRASI İLE 15 TEMMUZ DARBESİ

Cemaat ve tarikatlar uzun yıllar boyunca Türk toplumsal hayatının içinde yer almaktadır. Bu cemaat ve tarikatların devlet içerisindeki politika ve uygulamaları kimi zaman toplumsal düzeni sağlamaya, devletin yükünü azaltmaya yönelik iken kimi zaman da devletin bekasına zarar verecek şekilde teşkil etmiştir. Amacı her ne olursa olsun gerek Osmanlı tarihi gerekse Cumhuriyet tarihi boyunca Türkiye, tarihinde FETÖ kadar güçlü, devlet ve toplum içinde etkin bir cemaat veya tarikat yapılanmasıyla karşılaşmamıştır.

Örgüt, 80’li yıllardan itibaren devlet tarafından daha önce oluşturulmuş olan tüm devşirme mekanizmalarına nüfuz etmeye başlamış ve bu mekanizmaları kullanarak yabancılaştırma yolu ile dönüştürme stratejisi uygulamıştır. Askerî, akademik ve bürokratik seçkinler içindeki bu mekanizmalar yolu ile yaygın bir ağ sistemi oluşturmuştur (Alkan, 2016). Devlet kurumları ve yönetimi içerisindeki elde ettiği bu gücü örgütün, 2012 yılından itibaren açık bir şekilde kullanmaya başlamaya yeltendiği, bir paralel devlet yapılanmasına dönüştüğü aşikârdır. Bu dönem öncesi ve sonrasında, Ergenekon ve Balyoz davaları, KPSS, ÜDS, ALES, Askeri Lise Sınavları gibi birçok önemli sınavın sorularının çalınması³, dönemin MİT Müsteşarı ve eski MİT Müsteşarı’nın ifadeye çağırılması ve 17-25 Aralık operasyonları 15 Temmuz darbe girişiminin habercisi niteliğindeki gelişmelerden sadece bir kısmıdır.

FETÖ ile mücadele açısından 17-25 Aralık operasyonları bir milat olarak kabul edilmiş, bu tarihlerden itibaren FETÖ’nün devlet kurumlarında, sosyal hayatta ve medyadaki oluşumlarının zayıflatılması politikaları izlenmiştir. Bu politikalar devam ederken 15 Temmuz 2016 gecesi saat 22.00 sıralarında İstanbul ve Ankara’nın ana caddelerinde tankların halkın içine inmesi, Boğaziçi Köprüsünün tank ve askerî araçlarla trafiğe kapatılması, helikopter ve F-16 uçaklarının alçak uçuşlara başlamaları 15 Temmuz’un Türkiye’nin yaşadığı en uzun gecelerden biri olmasına neden olmuştur.⁴

Bu gecede bir kahramanlık destanı yazan Türk milleti iradesini ortaya koymuş, egemenliğin kayıtsız şartsız milletin olduğunu kanıtlamıştır. Bu gecede 173’ü sivil, 62’si polis ve 5’i asker olmak üzere 240 şehit verilmiştir. Bu hain saldırının hemen ardından 6.319 asker, 1481 Hâkim-Savcı, 650 sivil ve 210 polis gözaltına alınmıştır (Anadolu Ajansı, 2016). Darbe girişimi şokunun atlatılmasıyla beraber Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 20 Temmuz’da gerçekleştirilen Milli Güvenlik Kurulu (MGK) ve Bakanlar Kurulu toplantılarının ardından 3 ay süre ile Olağanüstü Hal (OHAL) ilan edildiğini duyurmuştur. OHAL ilanıyla beraber 15 Temmuz 2016 tarihinden 31 Aralık 2016 tarihine kadar 12 adet, 2017 yılı ile beraber 7 adet kanun hükmünde kararname yayınlanmıştır (www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016)(Tablo 1).

Tablo 1. 15 Temmuz Darbe Girişimi Sonrası Yayımlanan Kanun Hükmünde Kararnameler

No.	Kanun Hükmünde Kararname	Yayımlanma Tarihi
1	667 sayılı KHK	23 Temmuz 2016
2	668 sayılı KHK	25 Temmuz 2016
3	669 sayılı KHK	31 Temmuz 2016
4	670 sayılı KHK	
5	671 sayılı KHK	
6	672 sayılı KHK	15 Ağustos 2016
7	673 sayılı KHK	
8	674 sayılı KHK	

³ Bkz. <http://www.memurlar.net/haber/625760/>

⁴ Bkz. <http://nant.bk.mfa.gov.tr/images/localCache/12/14319c67-a838-45a0-b9cf-9986f1484258.pdf>

No.	Kanun Hükmünde Kararname	Yayımlanma Tarihi
9	675 sayılı KHK	3 Ekim 2016
10	676 sayılı KHK	
11	677 sayılı KHK	31 Ekim 2016
12	678 sayılı KHK	
13	679 sayılı KHK	6 Ocak 2017
14	680 sayılı KHK	
15	681 sayılı KHK	
16	682 sayılı KHK	23 Ocak 2017
17	683 sayılı KHK	
18	684 sayılı KHK	
19	685 sayılı KHK	

27 Temmuz 2016 tarihinden bu yana çıkarılan 11 KHK ile ihraç ve iade listeleri yayınlanmıştır. Bu ihraç listelerinin 98.459'u kamu personeli, 4.092'si hâkim ve savcılardır. 2 Mayıs 2017 tarihi itibarıyla toplamda 102.551 personel ihraç edilmiştir. En çok ihraç kararı, 33.955 kişi ile Millî Eğitim Bakanlığı'nda gerçekleşmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ardından 20.683 kişi ile Emniyet gelmektedir. Bu kurumların yanı sıra Anayasa Mahkemesi, HSYK ve Bakanlıklardan çok sayıda kamu personeli ihraç edilmiştir. KHK'larla ihraç edilenlerin arasında yurtdışında yüksek lisans ve doktora amacıyla burslu bulunan birçok öğrencinin de ilişikinin kesildiği bilinmektedir (www.memurlar.net/haber).

OHAL devam ederken yeni bir KHK ile yeni ihraç veya göreve iadelerin yaşanması durumuna karşı diğer kurumlardan ihraç edilenlerin net sayıları çalışmanın kısıtlılığının bir parçası olarak paylaşılamamıştır. Tüm ihraç edilenler arasında akademisyenlerin %5'lik bir paya, Millî Eğitim Bakanlığı içerisinde ise yaklaşık %15'lik bir paya sahip olduğunu belirtmek çalışmanın önemini vurgular niteliktedir.

Yine Kanun Hükmünde Kararnameler kapsamında Eylül 2016 itibarıyla örgüte ait okul ve dershanelerin yanı sıra finansal kaynak sağlayan toplam 2341 kurum ve kuruluş kapatılmıştır (Star, 2016). Eylül 2016 sonrasında ise yayımlanan 11 Kanun Hükmünde Kararname ile FETÖ'ye ait ve bağlantısı olduğu tespit edilen çok sayıda kurum ve kuruluş yine kapatılmıştır.

5. BULGULAR

15 Temmuz 2016 gecesi yaşananlar Türk siyasi, askeri ve sosyal hayatını derinden etkilemiştir. Bu tarihten itibaren Türkiye Cumhuriyeti Devleti yeniden yapılandırılmaya başlanmış, FETÖ ve uzantılarına dair devlet kurumlarında en ufak bir iz bırakılmayacak şekilde çalışmalara başlanmış ve bu çalışmalar halen devam etmektedir. Çalışmanın bu kısmında 667, 672, 675, 677 ve 679 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler⁵ (KHK) baz alınarak FETÖ terör örgütünün Türkiye akademi dünyasındaki manzarası, ihraç edilen akademik

⁵ Bkz. 667 sayılı KHK <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler>

Bkz. 672 sayılı KHK <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/09/20160901M1-1.htm>

Bkz. 675 sayılı KHK <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/09/20160901M1-1.htm>

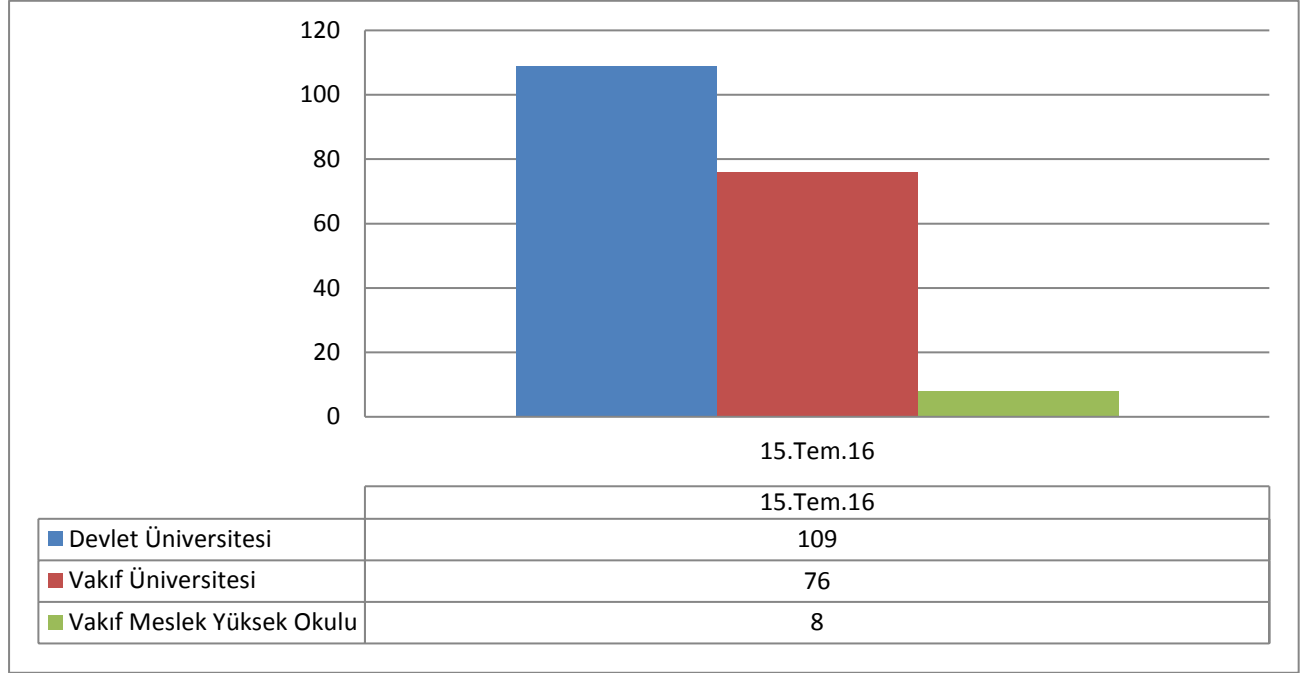
Bkz. 677 sayılı KHK <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/11/20161122-1.htm>

Bkz. 679 sayılı KHK <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/01/20170106M1-1.htm>

personellerin profilleri, hangi birimlerde, alanlarda ve anabilim dallarında yoğunlaştıkları ve buldukları üniversitelerin profilleriyle birlikte sayısal veriler ışığında sunulacaktır.

15 Temmuz 2016 öncesinde Türkiye’de 109’u devlet, 76’sı vakıf ve 8’i meslek yüksekokulu olmak üzere 193 üniversite bulunmaktaydı. Bu üniversiteler ise görev yapan 146.124 akademisyen bulunmaktaydı (Tablo 3).

Tablo 3. 15 Temmuz 2016 Öncesi ve Sonrası Türkiye’de Üniversite Sayısı

15 Temmuz 2016 sonrası Türk halkı ve ülke yönetenleri ülke olarak darbe girişimi şokunu atlattıktan sonra Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 20 Temmuz’da gerçekleştirilen Milli Güvenlik Kurulu (MGK) ve Bakanlar kurulu ardından 3 ay süre ile Olağanüstü Hal (OHAL) ilan edildiğini duyurmuştur. OHAL ilanından 2 gün sonra 22 Temmuz 2016 tarihinde 667 sayılı ilk KHK ile 10 farklı şehirdeki 15 vakıf üniversitesi kapatılmıştır. Yine bu 15 vakıf üniversitesinde görev yapan 2808 akademisyenin görevine son verilmiştir. 22 Temmuz 2016 tarihinde çıkarılan ilk KHK ardından 18 KHK daha çıkarılmıştır. Bu 18 KHK’nın 4’ünde ihraç edilen akademik personeller yer almaktadır. Bunlar, 1 Eylül 2016 tarihinde çıkarılan 672 sayılı KHK, 29 Ekim 2016 tarihinde çıkarılan 675 sayılı KHK, 22 Kasım 2016 tarihinde çıkarılan 677 sayılı KHK ve 6 Ocak 2017 tarihinde çıkarılan 679 sayılı KHK’dır. Bu KHK’lar ile sırasıyla 2346, 1262, 242 ve 631 akademisyen toplamda 4481 akademisyen üniversitedeki görevlerinden ihraç edilmiştir. Yine bu KHK’lar kapsamında 53 akademisyen göreve iade edilmiştir. Bu noktada belirtilen KHK’lar kapsamında toplamda devlet üniversitelerinden (6’sı vakıf üniversitelerinden olmak üzere) 4428 akademisyen ihraç edilmiştir. Kapatılan üniversitelerdeki görevine son verilen akademisyenlerin yanı sıra ihraç edilen 4428 akademisyenle beraber Türkiye’de devlet ve vakıf üniversitelerinden 7236 akademisyenin görevine son verilmiştir. Bu rakam 15 Temmuz öncesinde Türkiye’de görevde bulunan akademisyenlerin yaklaşık %5’inin ihraç edildiğini göstermektedir.

Tablo 4. 15 Temmuz 2016 Sonrası Türkiye’de Üniversite ve Akademisyen Sayısı

Kapatılan Üniversite Sayısı	667 Sayılı KHK				
	15				
İhraç Edilen Akademisyen Sayısı	672 Sayılı KHK	675 Sayılı KHK	677 Sayılı KHK	679 Sayılı KHK	Kapatılan Üniversitelerdeki Akademisyen Sayısı
	2346	1262	242	631	2808
	4481				2808
Göreve İade Edilen Akademisyen Sayısı	53				
TOPLAM	7236				

15 Temmuz 2016 sonrası devlet üniversitelerinden yalnızca 5 üniversite haricinde (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Erzurum Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi ve Türkiye Uluslararası İslam, Bilim ve Teknoloji Üniversitesi) tüm devlet üniversitelerinden akademisyen ihraç edilmiştir. Bu üniversitelerden hangi KHK ile ne kadar akademisyen ihraç edildiği Tablo 5’de sunulmuştur. Bu tabloda en çok ihraç edilen akademisyenin Süleyman Demirel Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Gazi Üniversitesi gibi köklü üniversitelerden olması ve yine ihraç sayısına göre önde gelen üniversitelerin Büyükşehir Belediyesi statüsüne sahip illerde bulunması dikkat çekmektedir (Tablo 5). Tabloda verilen rakamlar göreve iade edilen akademisyenlerin de değerlendirmeye dahil edilmesiyle oluşturulmuştur.

Tablo 5. Üniversite ve KHK Bazında İhraç Edilen Akademisyen Sayısı ve Üniversiteleri

ÜNİVERSİTE VE KHK BAZINDA İHRAÇ EDİLEN AKADEMİSYEN SAYISI VE ÜNİVERSİTELERİ						
NO	ÜNİVERSİTE ADI	672 SAYILI KHK	675 SAYILI KHK	677 SAYILI KHK	679 SAYILI KHK	TOPLAM
1	Süleyman Demirel Üniversitesi	21	74	-	98	193
2	İstanbul Üniversitesi	168	17	-	5	190
3	Gazi Üniversitesi	107	-	33	25	165
4	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	67	-	59	16	142
5	Pamukkale Üniversitesi	56	85	-	-	141
6	(Manisa) Celal Bayar Üniversitesi	110	17	-	3	130
7	Erciyes Üniversitesi	70	18	-	28	116
8	Atatürk Üniversitesi	26	29	-	58	113
9	Selçuk Üniversitesi	53	34	-	22	109
10	Dicle Üniversitesi	-	100	7	1	108
11	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	16	23	52	16	107
12	Gaziantep Üniversitesi	92	13	-	-	105
13	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	10	70	-	32	102
14	Mustafa Kemal Üniversitesi	43	51	5	1	100
15	Akdeniz Üniversitesi	40	-	9	48	97
16	Afyon Kocatepe Üniversitesi	54	-	14	20	88
17	Sakarya Üniversitesi	38	43	3	1	85
18	Bozok Üniversitesi	44	37	-	1	82

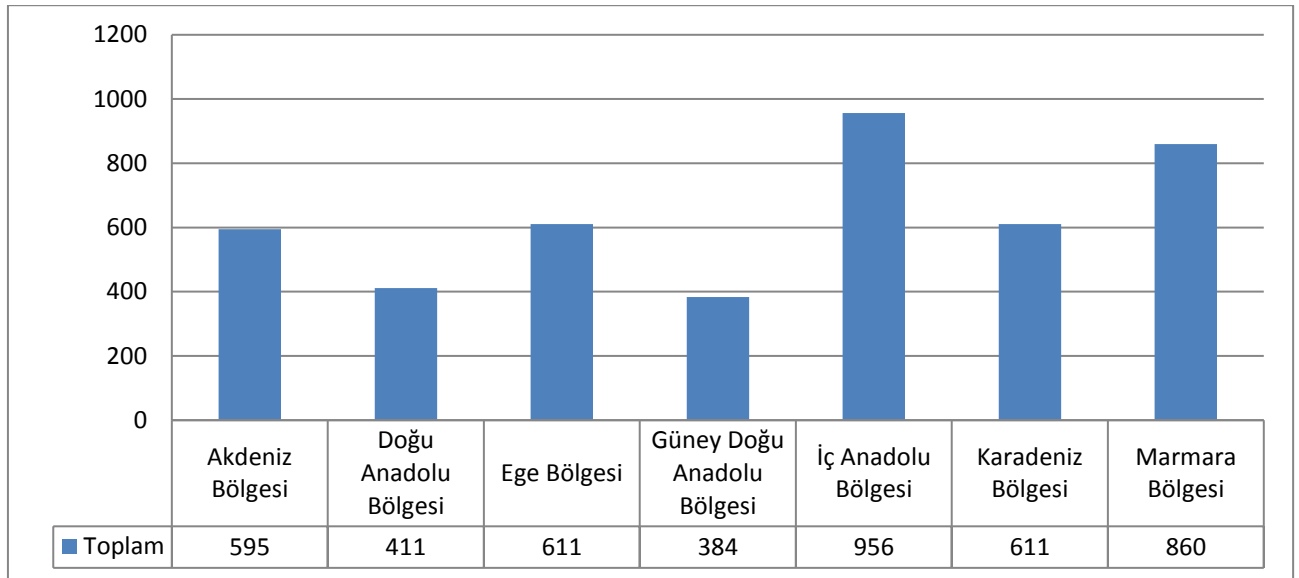
ÜNİVERSİTE VE KHK BAZINDA İHRAÇ EDİLEN AKADEMİSYEN SAYISI VE ÜNİVERSİTELERİ						
NO	ÜNİVERSİTE ADI	672 SAYILI KHK	675 SAYILI KHK	677 SAYILI KHK	679 SAYILI KHK	TOPLAM
19	Kırıkkale Üniversitesi	19	35	-	15	69
20	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	40	29	-	-	69
21	Hacettepe Üniversitesi	64	-	-	-	64
22	Bülent Ecevit Üniversitesi	32	25	5	2	64
23	Dumlupınar Üniversitesi	32	-	-	29	61
24	Balıkesir Üniversitesi	54	6	-	-	60
25	Marmara Üniversitesi	45	12	-	2	59
26	İnönü Üniversitesi	18	37	-	-	55
27	Necmettin Erbakan Üniversitesi	39	11	-	1	51
28	Harran Üniversitesi	50	-	-	-	50
29	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	31	-	18	1	50
30	Yıldız Teknik Üniversitesi	15	28	5	-	48
31	Karabük Üniversitesi	41	-	-	6	47
32	Kocaeli Üniversitesi	39	-	2	6	47
33	Adnan Menderes Üniversitesi	22	23	-	1	46
34	Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi	44	-	-	-	44
35	Düzce Üniversitesi	39	5	-	-	44
36	Aksaray Üniversitesi	19	20	3	-	42
37	Adıyaman Üniversitesi	39	2	-	-	41
38	Erzincan Üniversitesi	24	15	-	2	41
39	Yalova Üniversitesi	28	13	-	-	41
40	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	19	21	-	-	40
41	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	14	23	2	-	39
42	Fırat Üniversitesi	25	9	-	4	39
43	Hitit Üniversitesi	23	6	7	3	39
44	Mardin Artuklu Üniversitesi	20	1	-	16	38
45	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	7	18	-	12	37
46	Namık Kemal Üniversitesi	36	-	-	-	36
47	Tunceli(Munzur) Üniversitesi	11	9	-	16	36
48	Ankara Üniversitesi	21	3	-	21	35
49	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	14	17	-	3	34
50	Niğde (Ömer Halisdemir) Üniversitesi	23	9	-	1	33
51	Bartın Üniversitesi	-	32	-	1	33
52	Cumhuriyet Üniversitesi	7	25	-	-	32
53	Ege Üniversitesi	15	5	-	9	29
54	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	20	8	-	-	28
55	Uludağ Üniversitesi	12	1	-	15	28
56	Dokuz Eylül Üniversitesi	1	11	-	15	27
57	Çankırı Karatekin Üniversitesi	-	13	-	13	26
58	Siirt Üniversitesi	23	2	-	-	25
59	Sinop Üniversitesi	11	10	-	3	24
60	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	3	17	-	2	22
61	Bingöl Üniversitesi	-	16	-	5	21
62	Anadolu Üniversitesi	13	7	-	-	20
63	Kırklareli Üniversitesi	13	6	-	1	20
64	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	12	-	-	7	19
65	Gümüşhane Üniversitesi	17	-	-	-	17

ÜNİVERSİTE VE KHK BAZINDA İHRAÇ EDİLEN AKADEMİSYEN SAYISI VE ÜNİVERSİTELERİ						
NO	ÜNİVERSİTE ADI	672 SAYILI KHK	675 SAYILI KHK	677 SAYILI KHK	679 SAYILI KHK	TOPLAM
66	Karadeniz Teknik Üniversitesi	15	-	-	2	17
67	Gebze Teknik Üniversitesi	10	1	5	-	16
68	Abdullah Gül Üniversitesi	12	3	-	-	15
69	Ordu Üniversitesi	4	2	-	8	14
70	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	3	10	-	1	14
71	Bayburt Üniversitesi	12	2	-	-	14
72	Kastamonu Üniversitesi	-	11	1	2	14
73	Kafkas Üniversitesi	10	-	-	4	14
74	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	13	-	-	-	13
75	Uşak Üniversitesi	7	6	-	-	13
76	İstanbul Teknik Üniversitesi	12	-	-	1	13
77	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	9	3	-	-	12
78	Giresun Üniversitesi	6	4	-	2	12
79	Iğdır Üniversitesi	-	9	-	3	12
80	Bitlis Eren Üniversitesi	2	8	-	1	11
81	Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi	9	-	-	2	11
82	Trakya Üniversitesi	1	5	-	5	11
83	Ahi Evran Üniversitesi	10	-	-	-	10
84	Artvin Çoruh Üniversitesi	6	4	-	-	10
85	Hakkari Üniversitesi	-	10	-	-	10
86	Çukurova Üniversitesi	4	5	-	1	10
87	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	3	-	5	2	10
88	Şırnak Üniversitesi	6	-	-	2	8
89	İskenderun Teknik Üniversitesi	3	3	-	2	8
90	Amasya Üniversitesi	5	-	1	1	7
91	Mersin Üniversitesi	4	2	-	1	7
92	Muş Alparslan Üniversitesi	3	1	1	1	6
93	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	6	-	-	-	6
94	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	-	6	-	-	6
95	Türk Alman Üniversitesi	1	5	-	-	6
96	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	5	-	-	-	5
97	Ardahan Üniversitesi	4	-	-	-	4
98	Bursa Teknik Üniversitesi	4	-	-	-	4
99	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	2	1	1	-	4
100	Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	-	2	-	-	2
101	Batman Üniversitesi	1	1	-	-	2
102	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	2	-	-	-	2
	İstanbul Gelişim Üniversitesi*	-	-	-	2	2
103	Galatasaray Üniversitesi	-	1	-	-	1
104	Işık Üniversitesi*	-	1	-	-	1
105	Yeditepe Üniversitesi*	-	1	-	-	1
106	Maltepe Üniversitesi*	1	-	-	-	1
107	İstanbul Bilim Üniversitesi*	-	-	-	1	1
GENEL TOPLAM		2307	1252	238	631	4428

Yine Tablo 5’de görüldüğü üzere 102 devlet üniversitesinin yanında 5 vakıf üniversitesinden de ihraç gerçekleştirilmiştir. Vakıf üniversiteleriyle ilgili diğer bir husus ise 15 Temmuz sonrası 667 sayılı KHK ile kapatılan vakıf üniversitelerinin kampüs ve binaları çevre üniversitelere devredilmiş, kimi üniversiteler ise (İzmir Bakırçay ve İzmir Demokrasi Üniversiteleri) 15 Temmuz sonrası kurulan üniversitelere tahsis edilmiş olmasıdır⁶.

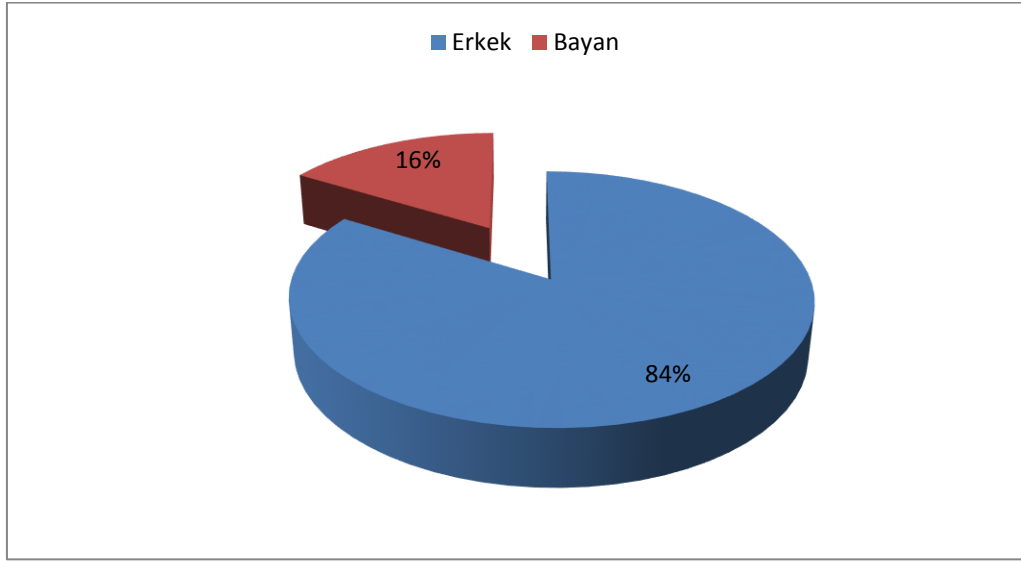
Tablo 6 incelendiğinde ihraç edilen akademisyen sayılarının İç Anadolu ve Marmara Bölgelerinde önde geldiği göze çarpmaktadır. Bu sayıları sırasıyla Ege, Karadeniz ve Akdeniz Bölgeleri takip etmektedir. İhraç edilen akademisyen sayılarının bölgelerin gelişmişlik düzeyi ve sahip olduğu stratejik önemle doğru orantılı olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra *adliye ve mülkiyenin* merkezi sayılabilecek Ankara ve İstanbul illerinin önde gelen coğrafi bölge sınırlarının içerisinde olması dikkat çeken diğer bir husustur.

Tablo 6. İhraç Edilen Akademisyen Coğrafi Bölgelere Göre Durumu

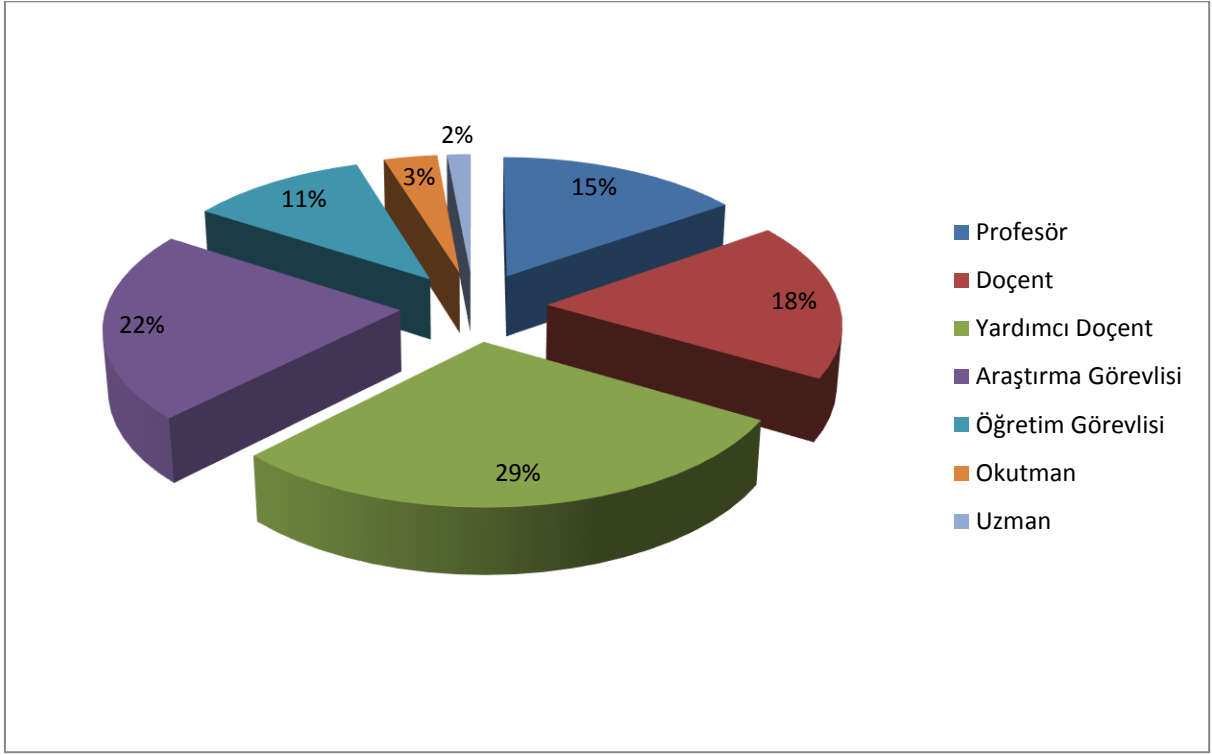
İhraç edilen akademisyenlerin profilleri incelendiğinde ihraç edilen 4428 akademisyenin %84’ü erkek, %16’sı kadın olduğu görülmektedir. Her ne kadar araştırma sırasında cinsiyetlerin tamamı tespit edilmeye çalışılsa da “her iki cinsde de uyan (unisex)” isimlerin olabileceğinden dolayı rakamlardan ziyade yüzdelerle değerlendirilmesi faydalı olacaktır. Bu yüzdeler incelendiğinde ise örgütün akademideki kadrolaşmasının büyük ölçüde erkekler üzerinden gerçekleştiği görülmektedir (Grafik 1). Türkiye’deki akademisyenlerin %43’ünün kadın olduğunu da değerlendirmemiz içine alırsak bu farkın önemi daha iyi anlaşılacaktır (YÖK, 2016).

⁶ Bkz. <http://www.hurriyet.com.tr/tabela-degisecek-40178199>

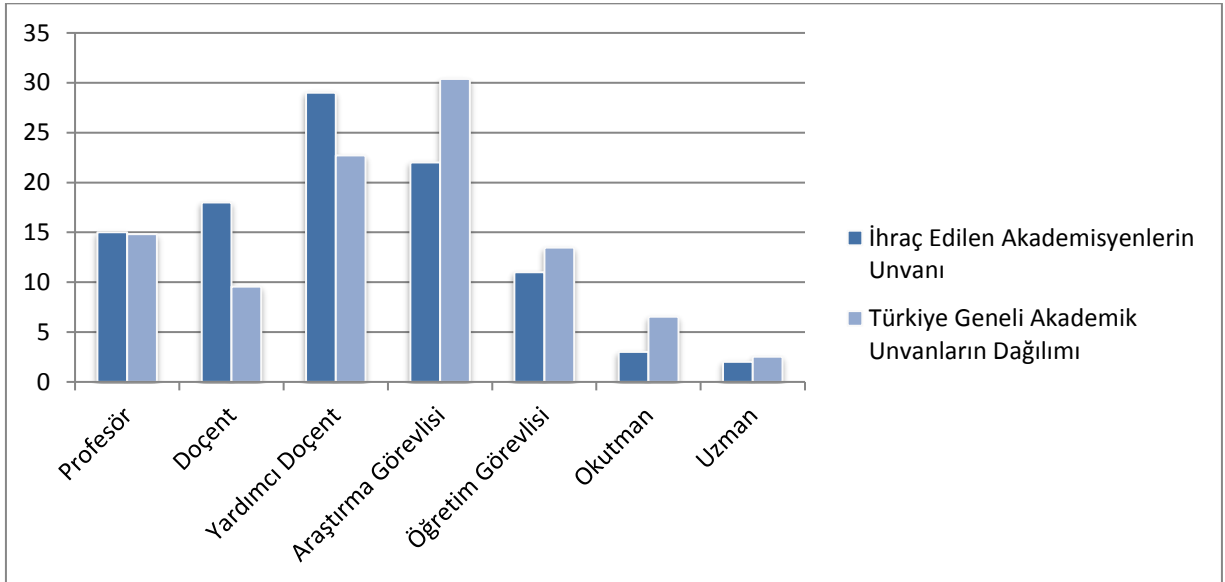
Grafik 1. İhraç Edilen Akademisyenlerin Cinsiyet Durumu

İhraç edilen akademisyenlerin unvanları bakımından incelendiğinde karşımıza 7 farklı unvan çıkmaktadır. Bu unvanlardan Yardımcı Doçent Doktor unvanının diğer unvanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Yine oran olarak Türkiye genelindeki Yardımcı Doçent Doktor ve Doçent Doktor unvanından daha fazla olması örgütün bu unvanlar üzerinde yoğunlaştığı kanaatini doğrular. Ancak örgütün 1990-2010 yılları arası en aktif ve güçlü dönemini yaşamış olması bu manzaranın tesadüf olmadığını açıklamaktadır. Çünkü 1990-2010 yılları arası örgüte dâhil olmuş birisinin Türkiye’de akademik kariyer süreci göz önüne alındığında 2016 yılında Yardımcı Doçent Doktor veya Doçent Doktor unvanına ulaşması diğer unvanlara göre daha muhtemeldir. Yine Araştırma Görevlisi unvanı da örgütün sahip olduğu etkinlikle doğru orantılı olduğu görülmektedir. Araştırma Görevlisi akademisyenlik kariyerin ilk basamaklarından biridir. Her ne kadar örgüt aktif olduğu alanlarda etkinliğini devam ettirse de 2012 yılında örgüt ile hükümet arasındaki ayrışmayı göz önüne alırsak 2016 yılına kadar geçen bu 4 yıllık süreçte örgüt mensuplarının akademik kadroya alınmaması ihtimali Araştırma Görevlisi unvanına sahip ihraç edilen akademisyenlerin Türkiye geneli yüzdesinin altında bir istatistik sonucu doğurmaktadır. Öğretim görevlisi unvanı için Doçent ve Yardımcı Doçent unvanlarıyla paralel bir duruma sahip olduğu söylenebilir, bu yüzden az da olsa Türkiye geneli istatistiklerine göre daha yüksek bir istatistiğe sahiptir. Profesör, Okutman ve Uzman unvanlarına sahip akademisyenler ise Türkiye ortalaması bir yüzdeye sahiptir. Bu durum Profesörlük unvanının Türkiye akademik kariyer süreci göz önüne alındığında yaş itibari ile örgüt içinde yetişmiş olma olasılığının düşük olması ile açıklanabilir. Uzman ve Okutman unvanları için de yönetimde aktif bir rol oynamayan unvanlar olduğu için örgüt tarafından yoğunlaşmayı tercih etmemiş olabilir (Grafik 2).

Grafik 2. İhraç Edilen Akademisyen Unvan Durumu

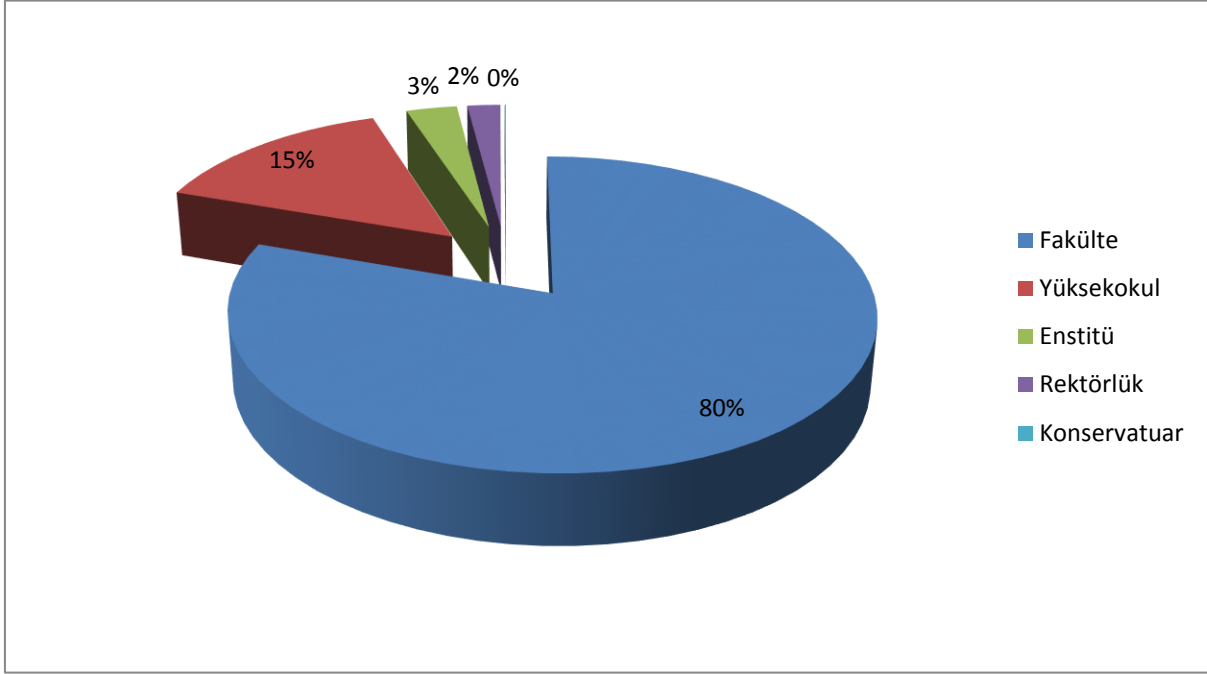
Tablo 7. İhraç Edilen Akademisyenlerin Unvan Dağılımının Türkiye Geneli Akademisyenlerin Unvan Dağılımı ile Karşılaştırılması

(Kaynak: <https://istatistik.yok.gov.tr/>)

FETÖ soruşturması kapsamında ihraç edilen akademisyenlerin %80 gibi yüksek bir oranı fakültelerde, %15'i yüksekokullarda, %3'ü enstitülerde ve %2'si ise rektörlükte görev yapmaktaydı. Türkiye geneli birimlerin sayısına bakılırsa örgütün daha çok fakültelerde yoğunlaştığı görülmektedir (Grafik 3).

Grafik 3. Birimlerine Göre İhraç Edilen Akademisyen Sayısı

Tablo 8. İhraç Edilen Akademisyenlerin Buldukları Enstitüler ve Sayıları

ENSTİTÜ	SAYISI	ENSTİTÜ	SAYISI
Sosyal Bilimler Enstitüsü	49	Fen Bilimleri Enstitüsü	25
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	15	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	13
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü	13	Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü	5
Türkiyat Araştırma Enstitüsü	4	Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü	2
Adli Tıp Enstitüsü	1	Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü	1
Enerji Enstitüsü	1	Gastroenteroloji Enstitüsü	1
Avrupa Birliği Enstitüsü	1	Nanoteknoloji Enstitüsü	1
Halk Sağlığı Enstitüsü	1	Deniz Bilimleri ve İşletmeciliği Enstitüsü	1
Uluslararası Biyotıp ve Genom Enstitüsü	1		
TOPLAM		134	

Tablo 9. İhraç Edilen Akademisyenlerin Buldukları Yüksekokullar ve Sayıları

YÜKSEKOKUL	SAYISI	YÜKSEKOKUL	SAYISI
Meslek Yüksekokulu	368	Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu	67
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	57	Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu	47
Yabancı Diller Yüksekokulu	41	Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu	11
Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu	13	Sivil Havacılık Meslek Yüksekokulu	1
Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu	3	Sağlık Yüksekokulu	11
Adalet Meslek Yüksekokulu	9	Sivil Havacılık Yüksekokulu	4
Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu	3	Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu	2
Termal Meslek Yüksekokulu	2	Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu	2
Turizm ve Otel İşletmeciliği Meslek Yüksekokulu	1	Maden Meslek Yüksekokulu	1
Tarım Meslek Yüksekokulu	1	Denizcilik Meslek Yüksekokulu	1
Uzaktan Eğitim Meslek Yüksek Okulu	1	Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu	1
TOPLAM		647	

İhraç edilen akademisyenlerin buldukları birimlere göre çıkarılan rakamlar Tablo 8, Tablo 9 ve Tablo 10’da sunulmuştur. Bu tablolarda 1148 ihraç edilen akademisyenle Tıp Fakültesi dikkat çekmektedir. Türkiye’de Tıp Fakülteleri üniversite giriş sınavlarında en yüksek puanla kapatan bölümlerin başında gelmektedir. Örgüt üyelerinin böyle bir alanda bu kadar yüksek sayıda bulunması “aklı olan ancak iradesi olmayan” bireyler olduğuna ulaşabiliriz. Bu durum örgütün eğitime verdiği önem ve fakir ama yetenekli zeki çocuklar üzerinden amaçlarını gerçekleştirme gayretinin bir sonucudur. Tıp Fakülteleri ve doktorluk mesleği devşirme sürecinin sürdürülebilirliği açısından önemli bir reklam olanağı sunmuştur. Sosyal Bilimler ve Fen Bilimleri alanlarına bakıldığında her iki alanda da sayılabilecek Fen-Edebiyat Fakülteleri, Mühendislik Fakülteleri, İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri ve Eğitim Fakülteleri ihraç edilen akademisyen sayısına göre önde gelen bölümlerdir. İhraç edilen akademisyenler Sosyal Bilimler, Fen Bilimleri ve Sağlık Bilimleri alanlarında yaklaşık oranlarda seyretse de en çok ihraç 1641 akademisyen ile Sosyal Bilimler alanında gerçekleştirilmiştir. Bu alanda sayının yüksek olması *adliye ve mülkiyeye* giden yolun Sosyal Bilimlere alanındaki akademik kurumlardan geçtiği şeklinde yorumlanabilir (Grafik 4).

Tablo 10. İhraç Edilen Akademisyenlerin Buldukları Fakülteler, Alanları ve Sayıları

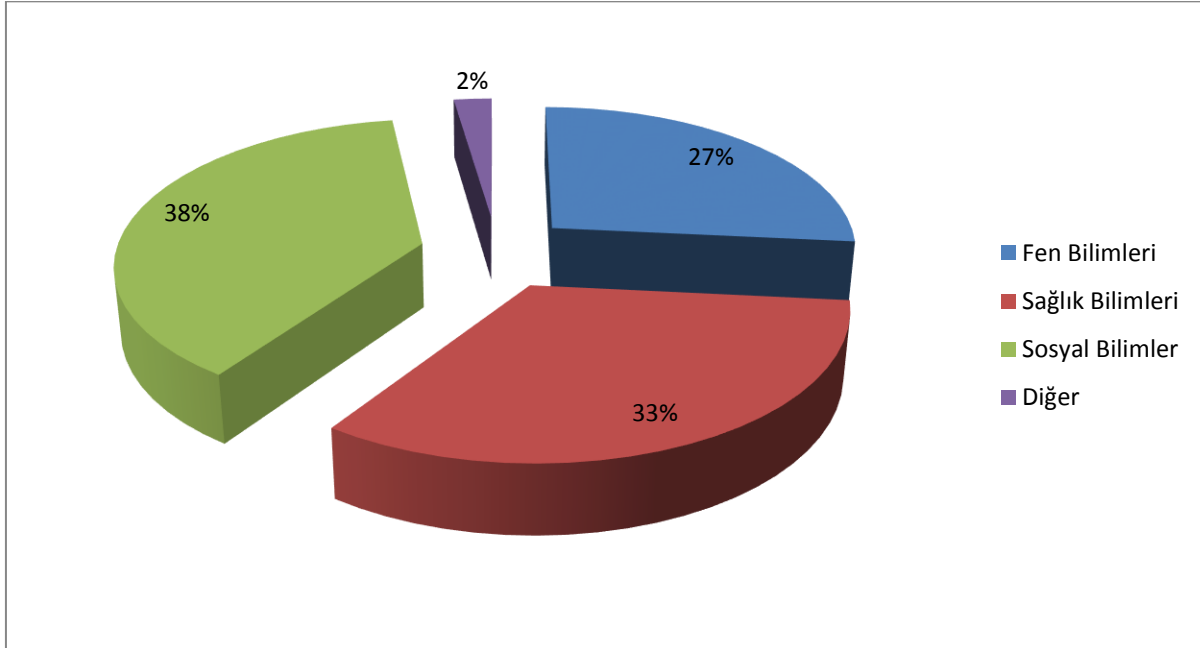
ALANI	BİRİM	BİRİMİ	SAYISI
Fen Bilimleri	Mühendislik Fakültesi	<i>Fakülte</i>	335
	Fen-Edebiyat Fakültesi	<i>Fakülte</i>	173
	Meslek Yüksekokulu	<i>Yüksekokul</i>	170
	Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu	<i>Yüksekokul</i>	67
	Fen Fakültesi	<i>Fakülte</i>	67
	Teknoloji Fakültesi	<i>Fakülte</i>	60
	Ziraat Fakültesi	<i>Fakülte</i>	57
	Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi	<i>Fakülte</i>	45
	Fen Bilimleri Enstitüsü	<i>Enstitü</i>	25
	Orman Fakültesi	<i>Fakülte</i>	20
	Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi	<i>Fakülte</i>	17
	Su Ürünleri Fakültesi	<i>Fakülte</i>	14
	Elektrik-Elektronik Fakültesi	<i>Fakülte</i>	12
	Mimarlık Fakültesi	<i>Fakülte</i>	11
	Teknik Eğitim Fakültesi	<i>Fakülte</i>	10
	Deniz Bilimleri ve Teknoloji Fakültesi	<i>Fakülte</i>	9
	Kimya-Metalürji Fakültesi	<i>Fakülte</i>	8
	İnşaat Fakültesi	<i>Fakülte</i>	5
	Bilgisayar ve Bilişim Bilimleri Fakültesi	<i>Fakülte</i>	5
	Doğa Bilimleri, Mimarlık ve Mühendislik Fakültesi	<i>Fakülte</i>	4
	Sanat ve Tasarım Fakültesi	<i>Fakülte</i>	3
	Denizcilik Fakültesi	<i>Fakülte</i>	3
	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	<i>Fakülte</i>	3
	Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesi	<i>Fakülte</i>	3
	Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi	<i>Fakülte</i>	2
	Ulaştırma ve Lojistik Fakültesi	<i>Fakülte</i>	2
	Makine Fakültesi	<i>Fakülte</i>	2
	Gemi İnşaatı ve Denizcilik Fakültesi	<i>Fakülte</i>	2
	Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	<i>Fakülte</i>	1
	Ziraat ve Doğa Bilimleri Fakültesi	<i>Fakülte</i>	1
Deniz Bilimleri Fakültesi	<i>Fakülte</i>	1	
Deniz Bilimleri ve İşletmeciliği Enstitüsü	<i>Enstitü</i>	1	
Enerji Enstitüsü	<i>Enstitü</i>	1	
Nanoteknoloji Enstitüsü	<i>Enstitü</i>	1	
Denizcilik Meslek Yüksekokulu	<i>Yüksekokul</i>	1	
Maden Meslek Yüksekokulu	<i>Yüksekokul</i>	1	
Tarım Meslek Yüksekokulu	<i>Yüksekokul</i>	1	
Ara Toplam	1143		
Sağlık Bilimleri	Tıp Fakültesi	<i>Fakülte</i>	1148
	Diş Hekimliği Fakültesi	<i>Fakülte</i>	117
	Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	<i>Yüksekokul</i>	57
	Veteriner Fakültesi	<i>Fakülte</i>	33
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	<i>Fakülte</i>	30
	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	<i>Enstitü</i>	13
	Sağlık Yüksekokulu	<i>Yüksekokul</i>	11
	Eczacılık Fakültesi	<i>Fakülte</i>	8

ALANI	BİRİM	BİRİMİ	SAYISI
	Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu	<i>Yüksekokul</i>	3
	Termal Meslek Yüksekokulu	<i>Yüksekokul</i>	2
	Gastroenteroloji Enstitüsü	<i>Enstitü</i>	1
	Halk Sağlığı Enstitüsü	<i>Enstitü</i>	1
Ara Toplam		1424	
Sosyal Bilimler	Eğitim Fakültesi	<i>Fakülte</i>	344
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	<i>Fakülte</i>	324
	İlahiyat Fakültesi	<i>Fakülte</i>	155
	Fen-Edebiyat Fakültesi	<i>Fakülte</i>	137
	Meslek Yüksekokulu	<i>Yüksekokul</i>	130
	Edebiyat Fakültesi	<i>Fakülte</i>	107
	Hukuk Fakültesi	<i>Fakülte</i>	101
	Sosyal Bilimler Enstitüsü	<i>Enstitü</i>	49
	Yabancı Diller Yüksekokulu	<i>Yüksekokul</i>	41
	İşletme Fakültesi	<i>Fakülte</i>	36
	Siyasal Bilgiler Fakültesi	<i>Fakülte</i>	29
	İletişim Fakültesi	<i>Fakülte</i>	28
	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	<i>Enstitü</i>	15
	Güzel Sanatlar Fakültesi	<i>Fakülte</i>	15
	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü	<i>Enstitü</i>	13
	Turizm Fakültesi	<i>Fakülte</i>	12
	İslami İlimler Fakültesi	<i>Fakülte</i>	11
	Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu	<i>Yüksekokul</i>	11
	Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu	<i>Yüksekokul</i>	11
	Adalet Meslek Yüksekokulu	<i>Yüksekokul</i>	9
	Temel Bilimler Fakültesi	<i>Fakülte</i>	9
	İktisat Fakültesi	<i>Fakülte</i>	8
	Türkiyat Araştırma Enstitüsü	<i>Enstitü</i>	4
	Yönetim Bilimleri Fakültesi	<i>Fakülte</i>	4
	İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi	<i>Fakülte</i>	4
	Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi	<i>Fakülte</i>	3
	Sivil Havacılık Yüksekokulu	<i>Yüksekokul</i>	3
	Spor Bilimleri Fakültesi	<i>Fakülte</i>	3
	Açık Öğretim Fakültesi	<i>Fakülte</i>	3
	İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi	<i>Fakülte</i>	2
	Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi	<i>Fakülte</i>	2
	Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu	<i>Yüksekokul</i>	2
	Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü	<i>Enstitü</i>	2
	Uygulamalı Bilimler Fakültesi	<i>Fakülte</i>	2
	İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi	<i>Fakülte</i>	2
	Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu	<i>Yüksekokul</i>	2
	Spor Bilimleri Fakültesi	<i>Fakülte</i>	1
	Kültür ve Sosyal Bilimler Fakültesi	<i>Fakülte</i>	1
	Eğitim Bilimleri Fakültesi	<i>Fakülte</i>	1
	Avrupa Birliği Enstitüsü	<i>Enstitü</i>	1
Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü	<i>Enstitü</i>	1	
Turizm ve Otel İşletmeciliği Meslek Yüksekokulu	<i>Yüksekokul</i>	1	

ALANI	BİRİM	BİRİMİ	SAYISI
	Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu	Yüksekokul	1
	Sivil Havacılık Meslek Yüksekokulu	Yüksekokul	1
Ara Toplam		1641	
Diğer	Meslek Yüksekokulu	Yüksekokul	88
	Belirtilmemiş	-	2

Tablo 10 oluşturulurken kurumların Rektörlük biriminde çalışan Uzman unvanına sahip akademisyenleri dâhil edilmemiştir. Bunun yanı sıra Devlet Konservatuarı bölümünden ihraç edilen 3 kişi yine tabloya dahil edilmemiştir. Bölüm ve Anabilim Dalı belirtilmeyen 88 Meslek Yüksek okulu ve bağlı olduğu Fakülte, Bölüm ve Anabilim Dalı belirtilmeyen 2 kişi *Diğer* kategorisi altında belirtilmiştir. Tablodaki rakamların ihraç edilen akademisyen sayıları ile paralel olmaması bu sebeplere dayanmaktadır.

Grafik 4. İhraç Edilen Akademisyenlerin Bilim Alanlarına Göre Dağılımı

Bu tablolarda dikkat çeken diğer bir husus İlahiyat Fakülteleridir⁷. Bir “dini cemaat” olarak kurulan örgüte ait akademisyenlerin ihraç edilen akademisyenler arasında %4'lük gibi bir orana sahip olması birçok şeyi anlatmaktadır. Sadece bu istatistikle bile örgütün amacının bir dini cemaat olmaktan farklı olduğu ortaya çıkmaktadır. İslam dini ve değerlerinin örgüt tarafından bir istismar aracı olarak kullanıldığı aşikârdır. Tıp Fakültesinden sonra örgüt üyelerinin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve türevleri (Siyasal Bilgiler Fakültesi, Yönetim Bilimleri Fakültesi vb.) fakültelerde yoğunlaşmış olması Türkiye Cumhuriyeti üzerinde kötü emellere sahip olduğu tezini kanıtlar niteliktedir. Zira bu fakültelerden mezun olanlar kaymakamlık, müfettişlik ve idari yargı hakimliği gibi üst bürokratik pozisyonlarda görev almaktadır.

⁷ İslami İlimler Fakültesi ve Sosyal Bilimler Enstitüsündeki ilahiyatçılar değerlendirmeye dahil edilmiştir.

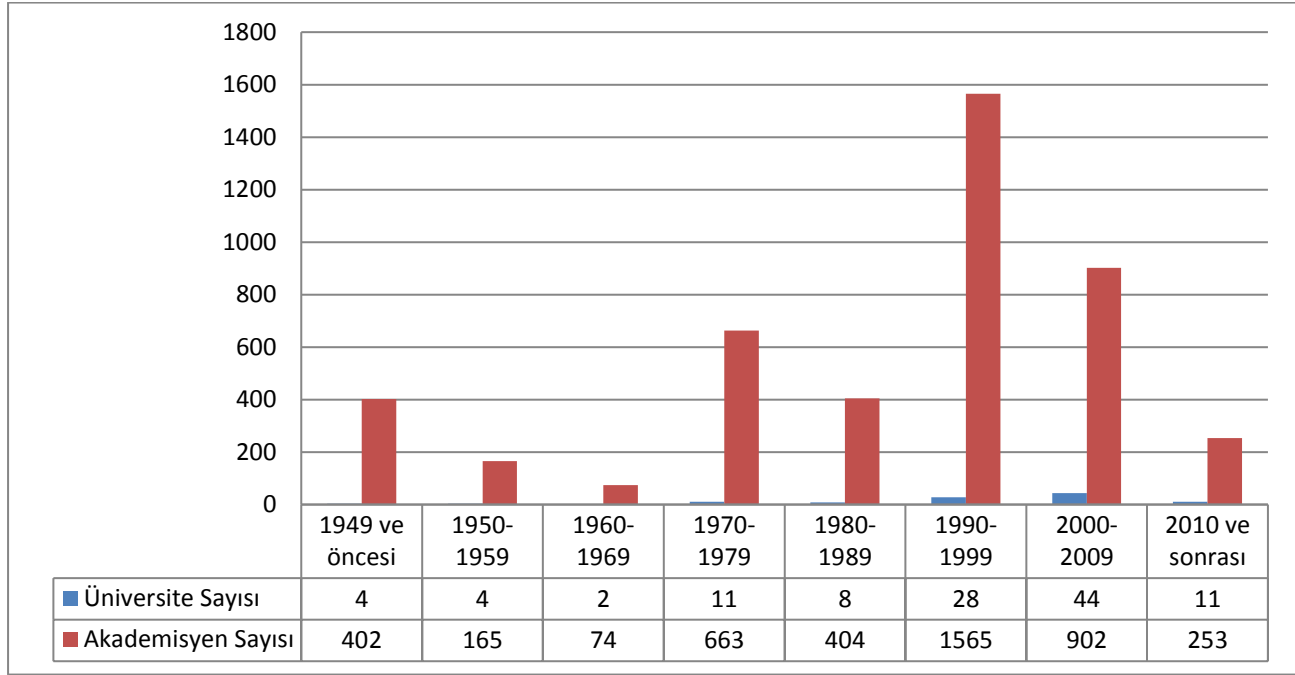
Tablo 11. İhraç Edilen Akademisyenlerin Birim, Bölüm ve Anabilim Dalı Durumu

	SAYISI	FARKLI
Birim	4428	92
Bölüm	4082	315
Anabilim Dalı	3695	680

Yayımlanan Kanun Hükmünde Kararnamelere göre 4428 birim, 4082 bölüm ve 3695 anabilim dalından 4428 akademisyen ihraç edilmiştir. Bu 4428 akademisyen 92 farklı birimden, 315 farklı bölümden ve 680 farklı anabilim dalında görev yapmaktaydı. Bu rakamlar FETÖ örgütünün neredeyse tüm bilim alanlarında varlığının olduğunu göstermektedir. Örgütün yapılanmasının ve hiyerarşisinin ne ölçüde derin ve geniş olduğunu bu rakamlar kanıtlar niteliktedir (Tablo 11).

Tablo 12. En Çok Akademisyen İhraç Edilen İlk 20 Bölüm ve Anabilim Dalı

No.	Bölüm	Sayısı	Anabilim Dalı	Sayısı
1	Dâhili Tıp Bilimleri Bölümü	640	İç Hastalıkları ABD	110
2	Cerrahi Tıp Bilimleri Bölümü	313	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları ABD	79
3	Temel Tıp Bilimleri Bölümü	186	Kardiyoloji ABD	71
4	(Siyaset Bilimi ve) Kamu Yönetimi Bölümü	102	Fen Bilgisi Eğitimi ABD	54
5	Klinik Bilimler Bölümü	101	Radyoloji ABD	47
6	İşletme Bölümü	100	Göz Hastalıkları ABD	45
7	Makine Mühendisliği Bölümü	97	Fizyoloji ABD	42
8	Temel İslam Bilimleri Bölümü	90	Kulak, Burun, Boğaz Hastalıkları ABD	38
9	Matematik Bölümü	82	Siyaset ve Sosyal Bilimler ABD	36
10	İlköğretim Bölümü	80	Genel Cerrahi ABD	33
11	Eğitim Bilimleri Bölümü	76	İlköğretim Matematik Eğitimi ABD	31
12	Tarih Bölümü	73	Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı	31
13	Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü	70	Yönetim ve Organizasyon ABD	31
14	Kamu Hukuku Bölümü	60	Göğüs Hastalıkları ABD	29
15	Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü	59	Eğitim Programları ve Öğretim ABD	29
16	İnşaat Mühendisliği Bölümü	58	Nöroloji ABD	29
17	İktisat Bölümü	55	Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD	28
18	Kimya Bölümü	55	Anesteziyoloji ve Reanimasyon ABD	28
19	Bilgisayar Mühendisliği Bölümü	48	Tıbbi Biyokimya ABD	27
20	Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü	45	Yeni Türk Dili ABD	26

Tablo 13. İhraç Edilen Akademisyenlerin Buldukları Üniversitelerin Kuruluş Yılı

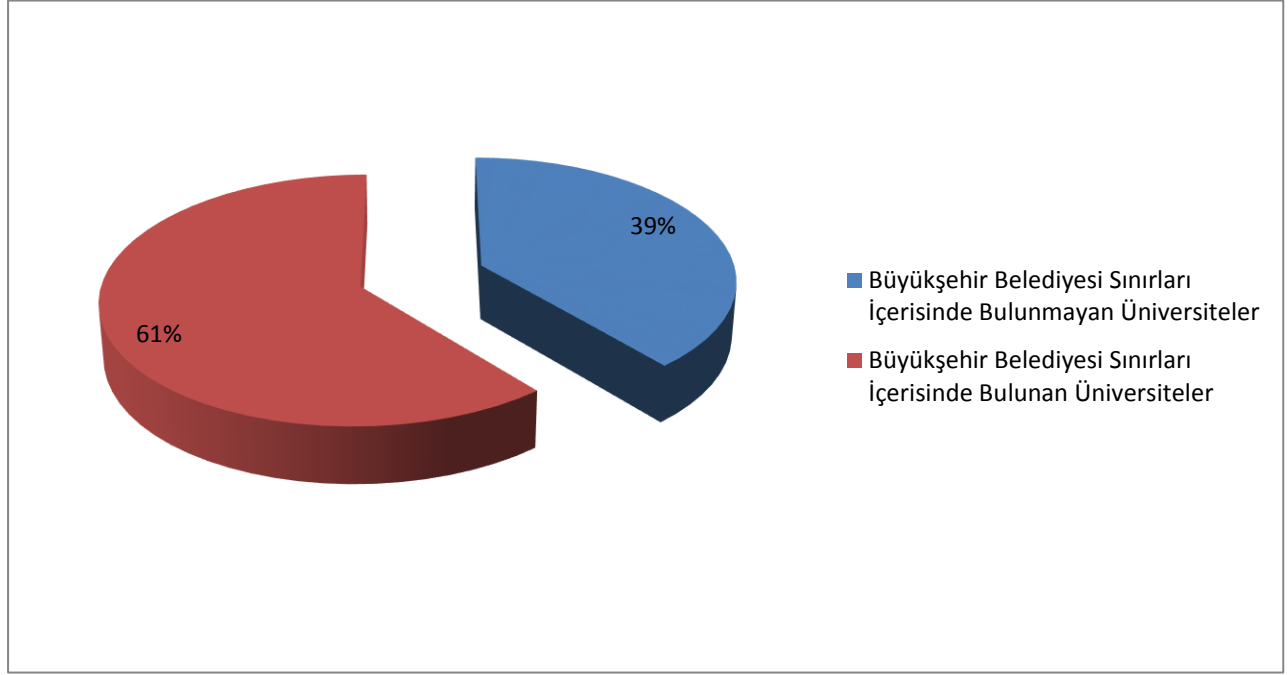
Tablo 12’de ihraç edilen akademisyenlerin buldukları üniversitelerin kuruluş yılları sunulmaktadır. 1990 ve 2009 yılları arasında kurulan üniversitelere bakıldığında örgüt üyelerinin bu üniversitelere yoğunlaştığı görülmektedir. Bu yıllarda örgütün etkinliğinin akademiye de yansıdığını göstermektedir.

Tablo 14. İhraç Edilen Akademisyenlerin Buldukları Üniversitelerin Büyükşehir Belediyesi-Taşra Durumu

Durum	Sayısı	Akademisyen
Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisindeki Üniversiteler	52	2706
Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisindeki Bulunmayan Üniversiteler	52	1722

Akademisyen ihraç edilen 104 devlet üniversitesinin 52’si Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde diğer 52’si ise Büyükşehir Belediyesi statüsüne sahip olmayan illerde bulunmaktaydı. Diğer bir deyişle ihraç edilen 104 devlet üniversitesinin 52’si nüfusu 750.000 üzerinde olan illerde diğer 52’si ise 750.000’in altında bulunan illerde bulunmaktadır. Üniversite sayısı eşit olmasına rağmen Grafik 5’te görüldüğü üzere Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisindeki üniversitelerden daha fazla akademisyen ihraç edilmiştir.

Grafik 5. İhraç Edilen Akademisyenlerin Buldukları Üniversitelerin Büyükşehir Belediyesi-Taşra Durumuna Göre Dağılımı

Bu durum iki şekilde açıklanabilir. Birincisi Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde olan üniversitelerde diğerlerine göre daha fazla akademisyen vardır, bu da rakamlara yansımıştır. İkincisi ise Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisindeki üniversiteler daha köklü ve stratejik olduğu için buralarda yoğunlaşmak tercih edilmiş olabilir. Tablo 13’de görüldüğü gibi en çok akademisyen ihraç edilen ilk 12 üniversitenin Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde olması bu ihtimali güçlendirmektedir.

Kanun Hükmündeki Kararnameler ile yayımlanan ihraç listeleri incelenirken, çok fazla soyadı benzerliği tespit edilmiştir. Tablo 14’de sunulduğu gibi 2237 farklı, az iki en fazla 53 defa tekrar eden 2191 soyadı tespit edilmiştir. Tekrar eden soyada sahip akademisyenlerin kesin bir akraba ilişkisi olduğu söylenmez. Ancak aynı üniversitede veya kurumda olup benzer soyadına sahip olmak bir akraba ilişkisinin varlığını güçlendirmektedir. Bu yüzden paylaşılan verilerde “yaklaşık” (~) ifadesi kullanılmıştır.

Tablo 15. İhraç Edilen Akademisyenlerin Akrabalık İlişkileri

DURUM	SAYISI
Aynı Kurumda Biri Erkek Biri Kadın Olmak Üzere Aynı Soyadına Sahip Kişi Sayısı	~212 (212 x 2 =424) (~%10)
Farklı Soyadı Sayısı	~2237
Benzer Soyadı	~2191

Bu rakamın yarısının bile akraba ilişkilerini temsil etmesi durumunda örgüt içinde ciddi bir akraba ilişkileri de gözetildiği yorumuna ulaşılabilir. Diğer yandan aynı kurumda biri erkek biri kadın olmak üzere aynı soyadına sahip 424 çift tespit edilmiştir. Bu durum karı-koca şeklinde 212 çiftin beraber aynı kurumda çalıştığını göstermektedir. Yine burada akrabalık ilişkileri söz konusu olduğu için yaklaşık ifadesi kullanılmıştır.

SONUÇ

Cemaat ve tarikatlar uzun yıllar boyunca Türk toplumunun içinde yer almaktadır. Bu cemaat ve tarikatların devlet içerisindeki politika ve uygulamaları kimi zaman toplumsal düzeni sağlamaya, devletin yükünü azaltmaya yönelik iken kimi zaman da devletin bekasına zarar verecek şekilde teşkil etmiştir. Amacı her ne olursa olsun gerek Osmanlı tarihi gerekse Cumhuriyet tarihi boyunca Türkiye, tarihinde FETÖ kadar güçlü, devlet ve toplum içinde etkin bir cemaat veya tarikat yapılanmasıyla karşılaşmamıştır. Örgüt, kuruluşunun ilk yıllarından itibaren eğitime ve eğitim kurumlarına verdiği önemle hem insan kaynağı hem de mali kaynak oluşturmayı başarmıştır. Oluşturduğu bu iki önemli kaynakla iş dünyası, medya, sivil toplum kuruluşları gibi ulusal ve uluslararası birçok alanda etkin faaliyet yürütmüş, devletin stratejik kurumlarında ciddi bir şekilde yapılanmıştır.

Elde ettiği bu gücü Ergenekon ve Balyoz davaları, MİT Müsteşarının ifadeye çağırılması ve 17-25 Aralık operasyonları gibi geniş yankı uyandıran hadiselerle hissettirmiş, devlet ve hükümet bu duruma yönelik önlemler almaya, politikalar geliştirmeye başlamıştır. Günden güne etkinliği azalan örgüt 15 Temmuz 2016 gecesi haince bir girişimde bulunmuş, Türk halkı dünyada eşi benzeri olmayan kahramanlık örneği göstererek Türkiye'yi uçurumun kenarından çevirmiştir.

Bu geceden sonra Türk halkı, hükümeti ve devlet organları tarafından, örgütün devlet kurumlarından, askeriyeden, yargıdan ve etkin olduğu tüm alanlardan yok edilmesi için büyük gayret gösterildi. Bu noktada örgüte hem insan hem de mali kaynak sağlayan eğitim kurumları önemli bir yere sahipti. Eğitim alanında stratejik bir önemi olan Yüksek Öğretim Kurumları'na da gerekli müdahalelerde bulunuldu.

15 Temmuz darbe girişimi sonrası çıkarılan 12 Kanun Hükmünde Kararname'nin 4'ünde Yüksek Öğretim Kurumlarından ihraç edilen akademisyenler yer almıştır. Bu 4 Kanun Hükmünde Kararname ile (bünyesinde 2808 akademisyen bulunan) 15 özel üniversite kapatılmış, devlet üniversitelerinden 4428 akademisyen ihraç edilmiştir.

İhraç edilen bu akademisyenlerin büyük bir oranı erkek olup (%84'ü erkek %16'sı kadın) Türkiye geneli akademisyenlerin cinsiyet dağılımından (%57'si erkek, %43'ü kadın) oldukça farklıdır. Ağırlıklı fakültelerde yoğunlaşan akademisyenler 5 devlet üniversitesi haricinde tüm devlet üniversitelerinde 92 farklı birimde, 315 farklı bölümde ve 680 farklı anabilim dalında görev yapmaktaydı. İhraç edilen akademisyenlerdeki Doçent ve Yardımcı Doçent unvanlarının oranı Türkiye genelinde bulunan Doçent ve Yardımcı Doçent unvanları oranından yüksek olması ve 1990-2009 yılları arasında kurulan üniversitelerde yoğunlaşmış olması örgütün 1990 ve 2009 yıllarındaki en etkin döneminin akademiye de yansıdığını göstermektedir. Yine Araştırma Görevlisi unvanına sahip akademisyenlerin Türkiye geneli orana göre düşük olması ve 2010 yılı sonrası kurulan üniversiteler ihraç edilen akademisyenlerin diğer yıllara göre az olması FETÖ ile mücadelenin akademiye etkisini göstermektedir.

Akademisyenler ağırlıklı olarak köklü, stratejik öneme sahip ve Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde bulunan üniversitelerde yoğunlaşmıştır. Sırasıyla en çok Sağlık Bilimleri, Sosyal Bilimler ve Fen Bilimleri alanlarında görev yapmaktaydılar. Sağlık Bilimlerinin önde gelmesinin sebebi 1015 akademisyenin Tıp Fakültesinden ihraç edilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum "aklı olan ancak iradesi olmayan" üyelerin

varlığını ve yapılanmanın ne ölçüde büyük olduğunu göstermektedir. Sosyal Bilimler ve Fen Bilimleri alanlarına bakıldığında her iki alanda da sayılabilecek Fen-Edebiyat Fakülteleri, Mühendislik Fakülteleri, İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri ve Eğitim Fakülteleri ihraç edilen akademisyen sayısına göre önde gelen birimlerdir.

Çarpıcı sonuçlara sahip diğer bir husus İlahiyat Fakülteleridir. Bir “dini cemaat” olarak kurulan örgüte ait akademisyenlerin ihraç edilen akademisyenler arasında %4 gibi bir orana sahip olması birçok şeyi anlatmaktadır. Sadece bu istatistiki bilgi bile örgütün amacının bir dini cemaat olmadığını ortaya çıkarmaktadır. İslam dini ve değerlerinin örgüt tarafından bir istismar aracı olarak kullanıldığı aşikârdır. Tıp Fakültesinden sonra örgüt üyelerinin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve türevleri (Siyasal Bilgiler Fakültesi, Yönetim Bilimleri Fakültesi vb.) fakültelerde yoğunlaşmış olması Türkiye Cumhuriyeti üzerinde kötü emellere sahip olduğu tezini kanıtlar niteliktedir.

Ortaya konulan bu veriler ve değerlendirmeler sonucunda ihraç edilen akademisyenlerin –ulaşılabilirdiği takdirde- buldukları kurumlardaki sahip oldukları idari görevlerinin incelenmesi ve örgüt tarafından önemli görülen adliye, askeri ve mülkiye alanlarının akademideki yansımalarının ayrı olarak incelenmesi bir başka çalışmanın konusu olabilmekle beraber çarpıcı sonuçlar ortaya koyabilecektir.

KAYNAKÇA

- Alkan, Haluk (2016), "15 Temmuz'u Anlamak: Parametreler ve Sonuçlar" *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* Sayı:79 Sayfa: 253-272 <http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/1403-published.pdf>
- Anadolu Ajansı (2016), "Dakika Dakika FETÖ'nün Darbe Girişimi" (Erişim Tarihi: 20.12.2016) <http://nant.bk.mfa.gov.tr/images/localCache/12/14319c67-a838-45a0-b9cf-9986f1484258.pdf> Elma Basım ve Yayın, İstanbul.
- Anık, Cengiz (2015), "Türkiye'nin Cemaat Tarihi" Nesrin Yılmaz ile Özel Röportaj (Erişim Tarihi: 16.12.2016) <http://www.internethaber.com/iste-turkiyenin-cemaat-tarihi-mutlaka-okuyun-641237h.htm>
- Aytaç, Ömer (2004), "Örgütler: Sosyolojik Bir Perspektif", *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* <http://web.firat.edu.tr/sosyalbil/dergi/arsiv/cilt14/sayi1/189-217.pdf> Cilt:14 (1), Sayfa:189-217.
- Barnard, Chester (1994), *The Functions of Executive*, Cambridge: Harvard University Press.
- Bayer, Yalçın (2016), "İşte Gülen'in Hedefi: Mülkiye, Adliye, Ordu" (Erişim Tarihi: 15.12.2016) <http://www.gercekgundem.com/guncel/222534/iste-gulenin-hedefi-mulkiye-adliye-ordu>
- Çakır, Ruşen (1990), *Ayet ve Slogan*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Çelik, Oktay (2015), "Dini İstismar Eden Terör Örgütlerinin Radikalleşme Süreçleri" *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 22 Sayfa:99-122.
- Durkheim, Emile (1923), *Dini Hayatın İptidai Şekilleri* (Çev. Hüseyin Cahit Yalçın), İstanbul.
- Eren, Selim (2000), "Cemaatsel Oluşum ve Dinin Rolü" *Dini Araştırmalar* (Erişim Tarihi: 15.12.2016) http://ktp.isam.org.tr/pdfdrg/D01949/2000_7/2000_7_ERENS.pdf Cilt:3 (7) Sayfa: 93-112
- FETÖ'nün Soruları Çaldığı 16 Sınavla İlgili İddianame (Erişim Tarihi: 20.12.2016) <http://www.memurlar.net/haber/625760/>
- Güçlü, Nezahat (2003), "Örgüt Kültürü", *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (Erişim Tarihi: 15.12.2016) http://www.politikadergisi.com/sites/default/files/kutuphane/orgut_kulturu.pdf
- Hablemitoğlu, Necip, (2015), *Köstebek*, Pozitif Yayınları, İstanbul.
- Hac, Said (2013), "Erdoğan ve Gülen: Çekişmenin Sebepleri ve Araçları" (Erişim Tarihi: 15.12.2016) <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/erdogan-ve-gulen-cekismenin-sebepleri-ve-araclari>
- Habertürk (8 Şubat 2012), "MİT Müsteşarı İfadeye Çağrıldı" (Erişim Tarihi: 15.12.2016) <http://www.haberturk.com/gundem/haber/713829-mit-mustesari-ifadeye-cagrildi>
- Habertürk (16 Şubat 2012), "MİT Kanunu'na Değişiklik" (Erişim Tarihi: 15.12.2016) <http://www.milliyet.com.tr/iste-yeni-mit-yasasi/gundem/detay/1868696/default.htm>
- Mardin, Şerif (1956), "Din İptidailiği" *Türkiye'de Din ve Siyaset*, İletişim Yayınları.
- Mardin, Şerif (1977), "Ulus Devlet: Din ve Siyaset" *Türkiye'de Din ve Siyaset*, İletişim Yayınları.

Miş, Nebi. Gülener, Serdar. Coşkun, İpek. Duran, Hazal. Ayvaz, Erkut (2016), *15 Temmuz Darbe Girişimi Toplumsal Algı Araştırması* (Erişim Tarihi: 25.12.2016) http://file.setav.org/Files/Pdf/20160804165732_15-temmuz-darbe-girisimi-toplumsal-algi-arastirmasi-pdf.pdf Seta Yayınları, İstanbul.

Parsons, Talcott (1970), “Social Systems”, *The Sociology of Organizations*, Grusky, Oscar ve Miller, George. (ed.) New York: The Gree Press.

Sabah (2016), “FETÖ’den 69.895 Kişi İhraç Edildi” (Erişim Tarihi: 20.12.2016) <http://www.sabah.com.tr/ekonomi/2016/12/26/fetoden-69-bin-895-kisi-ihrac-edildi>

Star (2016), “FETÖ’ye Ait Hangi Kurumlar Kapatıldı?” (Erişim Tarihi: 20.12.2016) <http://www.star.com.tr/guncel/fetoye-ait-hangi-kurumlar-kapatildi--96-paralel-yapi-desifre-edilen-ve-kapanan-kurumlar-tam-listesi-haber-1127914/>

Schein, Edgar H. (1970), *Organizational Psychology*, New Jersey: Prentice-Hall Inc.

Senem, Nusret (2011), *Jandarma Genel Komutanlığı Raporlarında Fetullah Gülen*, Kaynak Yayınları, İstanbul.

Şener, Nedim (2012), *Ergenekon Belgelerinde Fetullah Gülen ve Cemaat*, Destek Yayınevi, İstanbul.

Tatlılıoğlu, Durmuş (2008), “Dini Cemaatlerin ve Tarikatların Fonksiyonel Analizi”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* Cilt:8 (3) Sayfa:97-125

Türk Dil Kurumu (TDK) (2016), “Din”, *Genel Türkçe Sözlük* (Erişim Tarihi: 15.12.2016) http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.58624a2278a170.23066137

Tolstoy, Lev Nikolayeviç (2014), *Din Nedir?* Çev.: Murat Çiftkaya, Kaknüs Yayınları, İstanbul.

Tosun, Necdet (2014), *İrfan Bahçesi*, Erkam Yayınları, İstanbul.

Tönnies, Ferdinand (1988), *Community and Society* (Çev. Charles P. Loomis), Transaction Books, Oxford.

Yanardağ, Merdan (2006), *Fetullah Gülen Hareketinin Perde Arkası Türkiye Nasıl Kuşatıldı?* Siyah Beyaz Yayınları, İstanbul.

Yapıcı, Asım (2002), “Dini Yaşayışın Farklı Görüntüleri ve Dogmatik Dindarlık” *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* Cilt:2 (2).

Yavuz H. ve Elposito J., (2003), *Turkish Islam and The Secular State: The Gülen Movement*, Syracuse University Press, New York.

Yinger, Milton (1970), *The Scientific Study of Religion*, Macmillan.

YÖK (2016), Türkiye Geneli Akademisyen Sayısı ve Unvanları (Erişim Tarihi: 20.12.2016) <https://istatistik.yok.gov.tr/>

Zaimoğlu, Gönül (2016), “Hegemonya ve İdeoloji Bağlamında Basının Rolü: Zaman Gazetesinde 17-25 Aralık Öncesi ve Sonrasında Yayımlanan İktidarla İlgili Haberlerdeki Söylem Değişimi Üzerine Bir İnceleme” *Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi* Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya (Erişim Tarihi: 15.12.2016) Tez No: 440578.